

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Arina Petrova

**COVID-19 JA ERIOLUKORRA MÕJU FINANTSARUANDLUSELE
EESTIS**

Bakalaureusetöö

Õppekava TABB02/17, peeriala majandusarvetus

Juhendaja: Natalie Aleksandra Gurviš-Suits, PhD

Tallinn 2021

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 6917 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Arina Petrova

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 179232TABB

Üliõpilase e-posti aadress: arina.petrova.98@bk.ru

Juhendaja: Natalie Aleksandra Gurvitš-Suits, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. FINANTSARUANDLUS EESTIS	7
1.1. Eesti finantsaruandluse reguleerimine ja korraldamine	7
1.2. Finantsaruannete õigeaegse esitamise olulisus.....	11
2. KORONAVIIRUSE JA ERIOLUKORRA MÕJU FINANTSARUANDLUSELE	15
2.1. Koroonaviirusega seotud muudatused Eesti finantsaruandluses.....	15
2.2. Koroonaviirusega seotud muudatused finantsaruandluses teiste riikide näitel	18
2.2.1. Hiina.....	18
2.2.2. India	18
2.2.3. Itaalia.....	19
2.2.4. Kanada	19
2.2.5. Luksemburg.....	20
2.2.6. Rootsi	20
2.2.7. Suurbritannia	20
2.2.8. Ukraina.....	21
2.2.9. USA	21
3. COVID-19 JA ERIOLUKORRA MÕJU RAAMATUPIDAJATE TÖÖLE NING MAJANDUSAASTA ARUANDE ESITAMISELE EESTIS	23
3.1. Uuringu meetodika ja valimi kirjeldus	23
3.2. Uuringu tulemused.....	24
3.3. Uuringu järeldused.....	33
KOKKUVÕTE	36
SUMMARY	38
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU.....	40
LISAD	45
Lisa 1. Autori koostatud küsimustik koos vastustega	45
Lisa 2. Lihtlitsents.....	50

LÜHIKOKKUVÕTE

Tööpealkiri on „COVID-19 ja eriolukorra mõju finantsaruandlusele Eestis“.

2020. aasta alguses tõid koroonaviirus ja eriolukord palju muutusi kaasa nii inimeste elus kui ka finantsvaldkonnas. Eestis lükati majandusaasta aruande esitamise kuupäeva edasi kuni 31.10.2020. Muudatused finantsaruandluse esitamises olid tehtud ka teistes maailma riikides. Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, mis muudatused on toimunud finantsaruandluses ning raamatupidajate töös Eestis COVID-19 ja eriolukorra tõttu. Töö eesmärgi saavutamiseks ning uurimisküsimustele vastuste leidmiseks oli töötatud läbi teemakohane kirjandus ning läbi viidud elektrooniline küsitlus finantsvaldkonnas töötavate inimeste seas, kes on otseselt finantsaruandlusega seotud. Küsimustikule vastas 101 inimest.

Bakalaureusetöö tulemusena selgus, et koroonaviirus ja eriolukord avaldasid suurema määral raamatupidajate igapäevast tööd, mõju majandusaasta aruande ettevalmistusele ning esitamisele oli vähem, võrreldes mõjuga tööle. Tulemuste põhjal tuli välja, et enamus vastanutest arvasid, et polnud vajadust edasi lükata majandusaasta aruande esitamise kuupäeva ja et raamatupidajad ei mõelnud sellest, miks lükati esitamise kuupäeva just kuni 31.10.2020.

Võtmesõnad: COVID-19 mõju, finantsaruandlus, muudatused, majandusaasta aruanne, raskused

SISSEJUHATUS

2020. aasta alguses paljudes maailma riikides oli kuulutatud välja karantiin seoses viiruse COVID-19 levikuga. Selline viirus avaldas väga negatiivset mõju mitte ainult kogu maailma majandusele, langetades miljonite inimeste elutaset, vaid ka kõikidele elu- ja töövaldkondadele. Kiire viiruse leviku tõttu kuulutati Eestis esimest korda välja eriolukord. Inimesed pidid võimaluse korral viibima kodus ja järgima riigi poolt kehtestatud turvameetmeid.

COVID-19 ja eriolukord tõid kaasa inimeste ellu palju muutusi, raskusi ning arusaamatusi seoses sellega kuidas tegutseda edasi, kuna keegi ei olnud selliseks stsenaariumiks valmis. COVID-19 ja eriolukorra tõttu on väga suur osa Eesti elanikest sattunud keerulisse olukorda: paljud inimesed on kaotanud oma töö, paljud ettevõtted on pankrotti läinud ning paljude inimeste elutase on märkimisväärselt halvenenud.

Lisaks muutustele inimeste elus tõi viirus COVID-19 palju muutusi kaasa paljude riikide finantsvaldkonda ning finantsaruandlusesse, sealhulgas Eestis. Eestis seadusandluse tasemel olid kehtestatud muudatused majandusaasta aruande esitamise tähtaja osas, samuti tehti mitmeid muutusi finantsaruandluse esitamise osas, mis on erandiks vaid 2020. aasta jaoks.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, mis muudatused on toimunud finantsaruandluses ning raamatupidajate töö osades Eestis COVID-19 ja eriolukorra tõttu. Lõputöö teema valik tuleneb selle aktuaalsusest, kuna varem inimesed ei puutunud sama olukorraga kokku.

Lõputöö raames oli püstitatud neli uurimisküsimust:

1. Mis muudatused olid tehtud finantsaruandluses Eestis?
2. Kas COVID-19 ja eriolukord avaldasid suurt mõju raamatupidajate igapäevasele tööle?
3. Kas COVID-19 ja eriolukord avaldasid suurt mõju majandusaasta aruande esitamisele?

4. Kas raamatupidajad puutusid raskustega kokku majandusaasta aruande ettevalmistuses ning esitamises?

Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks ning uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutas töö autor kvantitatiivset uuringumeetodit. Antud töö autor koostas küsimustiku *Google Forms*'i keskkonnas, mille abil oli läbiviidud uuring (vt Lisa 1). Küsimustik oli saadaval ajavahemikus 10.08.2020 - 31.10.2020. Autor jagas küsimustiku *Facebooki*'i ja RMP kaudu. Kokku osales küsitluses 101 inimest. Vastajateks olid ainult inimesed, kes töötavad finantsvaldkonnas ja puutuvad otseselt finantsaruandlusega kokku. Küsitlus oli mõeldud nendele, kelle majandusaasta lõppes 31.12.2019 ja kes pidid esitama majandusaasta aruannet hiljemalt 30. juunil 2020. Vastuseid analüüsiti *Excel*'i tarkvaras.

Antud töö koosneb kolmest osast: teoreetiline ülevaade finantsaruandluse korraldamisest, reguleerimisest Eestis ja finantsaruannete õigeaegse esitamise olulisusest, muudatused finantsaruannete esitamises koroonaviiruse ja eriolukorra tõttu nii Eestis kui ka teiste riikide näitel ning uuring COVID-19 ja eriolukorra mõjust raamatupidajate tööle ning majandusaasta aruande esitamisele Eestis.

Esimeses osas antakse ülevaadet finantsaruandluse korraldamisest ning reguleerimisest Eestis. Autor käsitleb järgmisi aspekte: kes reguleerib Eesti finantsaruandlust, kes juhib finantsarvestuse ja finantsaruandluse tegevust Eestis, majandusaasta kestus ning nõuded majandusaasta aruande esitamiseks, ettevõtete kategooriad jne. Teine osa defineerib finantsaruannete õigeaegse esitamise olulisust ja annab informatsiooni selle kasust.

Teises peatükis selgitatakse välja muudatused erinevate finantsaruannete ning majandusaasta aruannete esitamises nii Eestis kui ka teistes riikides, mis on koroonaviiruse ja eriolukorra mõju tulemuseks. Teine peatükk sisaldab informatsiooni muudatustest järgmistes riikides: Eesti, Hiina, India, Itaalia, Kanada, Luksemburg, Rootsi, Suurbritannia, Ukraina ja USA.

Kolmas ehk viimane annab ülevaate uuringu meetodikast ja analüüsitulemustest, mida autor sai teada küsitluse kaudu. Samas peatükis keskendub autor ka järelduste tegemisele ning jagab tulemuste põhjal ettepanekuid teema kohta. Antud töö võib olla kasulik statistika jaoks ning ettevõtete jaoks, kes tahavad analüüsida koroonaviiruse ja eriolukorra mõju finantsspetsialistide tööle.

1. FINANTSARUANDLUS EESTIS

1.1. Eesti finantsaruandluse reguleerimine ja korraldamine

Eestis kogu finantsaruandlus on reguleeritud raamatupidamise seaduse (RPS) järgi, mis oli vastu võetud 20. novembril 2002. aastal ning jõustunud 1. jaanuaril 2003. aastal. Raamatupidamise seadus kehtestab ja reguleerib üldised nõuded kõikidele raamatupidamiskohustuslastele. (RPS)

Vastavalt raamatupidamise seadusele on kohustatud järgida raamatupidamise ja finantsarvestuse korraldamise nõudeid kõik raamatupidamiskohustuslased, kelleks on Eesti Vabariik ühe avalik-õigusliku juriidilise isikuna, kohalikud omavalitsuse üksused, Eestis registreeritud era- või avalik-õiguslikud juriidilised isikud, füüsilisest isikust ettevõtjad ja Eestis registrisse kantud välismaa äriühingu filiaalid. (RPS, §2 lg 2)

Raamatupidamise seadusest tuleneb, et äriüksuste finantsarvestuse põhimõtted ja esitatav informatsioon ettevõtete poolt peavad olema kooskõlas seaduses ettenähtud printsiipidega. (RPS, §16)

Samuti raamatupidamise korraldus peab vastama kehtestatud standarditele. Ettevõtted võivad valida, kas korraldada oma finantsaruandlust vastavalt rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditele, mis olid vastu võetud Euroopa Komisjoni poolt, või järgida Eesti finantsaruandluse standardi, mis tuleneb rahvusvaheliselt tunnustatud raamatupidamise ja finantsaruandluse põhimõtetest. Lisaks raamatupidamise seadusele kehtestatakse ja reguleeritakse Eesti finantsaruandluse standardi põhinõudeid raamatupidamise toimkonna juhenditega. (Raamatupidamise põhinõuded ... 2019)

Raamatupidamise Toimkond juhib finantsarvestuse ja finantsaruandluse tegevust Eestis, esitab Rahandusministeeriumile ettepanekuid ja soovitusi, loob juhiseid, mis määratlevad Eesti finantsaruandluse standardi põhinõudeid. (Raamatupidamise Toimkond ... 2020) Kõik Raamatupidamise Toimkonna juhendid tuleks välja töötada ja koostada rahvusvaheliselt tunnustatud

raamatupidamise ja finantsaruandluse põhimõtete alusel. Iga esitatav eelnõu peab olema kättesaadav avalikkusele kommentaaride ja ettepanekute jaoks vähemalt kuus nädalat. (RPS, §34)

Eestis on majandusaasta kestus tavaliselt 12 kuud. Erandiks võivad olla raamatupidamiskohustuslase loomine või lõpetamine, majandusaasta alguskuupäeva muutmine või muud seaduses sätestatud juhud. Sellistel juhtudel võib majandusaasta olla pikem kui 12 kuud, kuid mitte rohkem kui 18 kuud. (RPS, §13) Majandusaasta peab alati algama kuu esimese kuupäevaga ja lõppema kuu viimase kuupäevaga. (Majandusaasta aruande koostamise ... 2020)

Tingimata peab iga ettevõtte koostama möödunud majandusaasta kohta majandusaasta aruannet, mis omakorda koosneb nii raamatupidamise aastaaruandest kui ka ettevõtte klassifikatsioonist tulenevalt tegevusaruandest ning esitama õigeaegselt nõutavat informatsiooni äriregistrile. Majandusaasta aruande esitamise tähtajad on sätestatud ettevõtte põhikirjas, mis peab olema kooskõlastatud ettevõtte tootmistsükliga. (Majandusaasta aruande koostamise ... 2020)

Seaduse järgi jagunevad kõik ettevõtted vastavalt organisatsiooni suurusele erinevatesse kategooriatesse. Sõltuvalt kategooriast määratakse erinevaid majandusaasta aruande esitamise nõudeid Eesti finantsaruandluse standardi alusel. Ettevõtte finantsaruanded peab sisaldama usaldusväärset ning objektiivset informatsiooni ettevõtte finantsseisundi, majandustulemuste ja rahavoogude kohta. (Majandusaasta aruande koostamise ... 2020)

Ettevõtte suurus ja kategooria, kuhu ettevõtte kuulub, sõltub järgmistest näitajatest: bilansimaht, müügitulu ja keskmine töötajate arv.

Tabel 1. Ettevõtete liigitus suuruse järgi Eestis

Kategooria	Bilansimaht, EUR	Müügitulu, EUR	Keskmine töötajate arv
Mikroettevõtte	≤175 000	≤50 000	1
Väikeettevõtte	≤4 000 000	≤8 000 000	≤50
Keskmine ettevõtte	≤20 000 000	≤40 000 000	≤250
Suureettevõtte	>20 000 000	>40 000 000	>250

Allikas: Autori koostatud RPS, §3 alusel

Raamatupidamise seaduse järgi on mikro- ja väikeettevõtetel võimalus asendada täismahus raamatupidamise aruannet lühendatud raamatupidamise aruande esitamisega alates 1. jaanuarist

aastast 2016 või hiljem algavate majandusaastate kohta. Mikroettevõtete lühendatud raamatupidamise aastaaruanne peab sisaldama kaht põhiaruannet: lühike bilanss ja kasumiaruanne ning maksimaalselt kolm lisa. Mikroettevõtted ei pea koostama ning esitama tegevusaruannet, kui otsustati esitada lühendatud raamatupidamise aastaaruannet täismahus raamatupidamise aastaaruande asemel. Väikeettevõtted koostavad Eesti finantsaruandluse standardile vastava lühendatud raamatupidamise aastaaruannet ning selle esitamiseks koostatakse detailset bilansi, kasumiaruannet ning kuni üheksa lisa. Keskmise suurusega ettevõtted ning suurettevõtted valmistavad oma majandusaasta aruannet ette Euroopa Komisjoni poolt aktsepteeritud rahvusvahelisest finantsaruandluse standardist ehk IFRSist (*International Financial Reporting Standards – IFRS*) või Eesti finantsaruandluse standardist lähtuvalt ja sisaldab informatsiooni tegevusaruandest, neljast põhiaruandest (bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne ning omakapitali aruanne) ning peamiselt 15st lisast. (Majandusaasta aruande koostamise ... 2020)

Majandusaasta aruande koostamine ja esitamine koosneb järgmistest etappidest (RPS, §14 lg 2¹):

- auditkontrolli või ülevaatuse läbimine;
- majandusaasta kasumi jaotamise või kahjumi katmise ettepaneku koostamine;
- majandusaasta aruande esitamine kinnitamine.

Raamatupidamise aastaaruande auditkontrolli kohustuslikult peavad läbima järgmised ettevõtete kategooriad (AudS, §91 lg 3):

- aktsiaseltsid juhul kui on rohkem kui kaks aktsionäri;
- kohaliku omavalitsuse üksused;
- avalik-õiguslikud juriidilised isikud;
- äriühingud, milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses.

Auditkontrolli või ülevaatuse läbimise kohustus on otseselt seotud organisatsiooni informatsiooniga, mis kajastab finantsnäitajaid. Auditeerimine on protsess, mis tagab kindlustunnet ja mille käigus hinnatakse ettevõtte esitatud raamatupidamise aastaruandes informatsiooni usaldusväärsust selle ettevõtte finantsseisundi, finantstulemuste ja finantsnäitajate ning rahavoogude kohta. Ülevaatus omakorda ei ole protsess, mille käigus põhjalikult kontrollitakse esitatud andmete usaldusväärsust, seetõttu annab see vähem usaldust võrreldes auditkontrolliga, kuna ülevaatuse käigus peamiselt

kontrollib ja tagab audiitor, et esitatud raamatupidamise aastaaruandes ei ole olulisi vigu. (Luigelaht-Teder 2017)

Auditkontroll või ülevaatus on kohustuslik kõigile raamatupidamiskohustuslastele, kui vähemalt kaks esitatud majandusaasta aruande näitajat ületavad tabelis 2 esitatud tingimusi. (AudS, §91-92)

Tabel 2. Majandusaasta aruande auditkontrolli ja ülevaatusel läbiviimise tingimused

Tingimused	Auditkontroll	Ülevaatus
Müügitulu või tulu, EUR	4 000 000	1 600 000
Varad bilansipäeva seisuga, EUR	2 000 000	800 000
Keskmine töötajate arv	50	24

Allikas: Autori koostatud AudS §91-92 alusel

Samuti on auditkontroll või ülevaatus kohustuslik kõigile raamatupidamiskohustuslastele, kellel on vähemalt üks majandusaasta aruande näitaja ületab tabelis 3 esitatud tingimusi. (AudS, §91-92)

Tabel 3. Majandusaasta aruande auditkontrolli ja ülevaatusel läbiviimise tingimused

Tingimused	Auditkontroll	Ülevaatus
Müügitulu või tulu, EUR	12 000 000	4 800 000
Varad bilansipäeva seisuga, EUR	6 000 000	2 400 000
Keskmine töötajate arv	180	72

Allikas: Autori koostatud AudS §91-92 alusel

Majandusaasta aruande kiidab heaks ettevõtte tegevjuhtkond, kinnitades, et majandusaasta aruandes esitatud andmed on täpsed ja täielikud. (RPS, §25 lg 1) Majandusaasta aruande koostamise lõpetamise kuupäevaks on kuupäev, millal ettevõtte tegevjuhtkond kinnitas koostatud majandusaasta aruannet. (RPS, §25 lg 2)

Eestis esitatakse majandusaasta aruannet elektroonilisel kujul äriregistrile hiljemalt kuus kuud pärast majandusaasta lõppu. (Majandusaasta aruanne ... 2019) Enamikke ettevõtete jaoks langeb majandusaasta kokku kalendriaastaga ning sellel juhul on majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtajaks on 30. juuni. (2019. aasta majandusaasta aruande ... 2020) Järgmistel isikutel on õigused esitada majandusaasta aruannet ning lisasid elektroonilisel kujul äriregistrile: juhatuse liige, täisosanik, esindusõiguslik usaldusosanik, filiaali juhataja, likvidaator või pankrotihaldur, kuid isik,

kellel on õigused esitada majandusaasta aruannet võib volitada raamatupidajat majandusaasta aruannet sisestama ja esitama äriregistrile. (Kutsch 2020)

Majandusaasta aruande esitamata jätmise korral on äriregistril seaduse vastavalt õigus rakendada kahte tüüpi sanktsioone: trahv või ettevõtte sundlõpetamine. Äriseadustiku kohaselt võib ettevõtte majandusaasta aruandes informatsiooni esitamata jätmise või valeandmete esitamise korral trahvi saada vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustikule ning vastavalt sellele on äriregistril õigus trahvida nii ettevõtet kui ka majandusaasta aruande esitamise eest vastutavat isikut. Kui majandusaasta aruannet ei esitata seadusega kehtestatud tähtaja jooksul, võib trahvi määrata ilma hoiatuseta. Trahvi suurus on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustikus, kuid on vähemalt 200 eurot. (ÄS, §71) Trahvi suurus olla kuni 3200 eurot, teine trahv on võimalik juhul, kui kohustust korduvalt ei täideta. (TsMS, §46 lg 1)

Äriseadustik näeb ette, et kui osühing, aktsiaselts või tulundusühistu ei esitanud kuue kuu jooksul pärast tähtaja möödumist majandusaasta aruannet, kohustab registripidaja äriregistrist kustutamise hoiatusel esitama majandusaasta aruannet kindlaksmääratud tähtaja jooksul, mis ei tohi olla vähem kui kuus kuud. Kui majandusaasta aruanne ei ole esitatud või vabandav põhjus, mis takistab majandusaasta aruande esitamist pärast äriregistrist kustutamise hoiatuses antud tähtaja möödumist, ei ole põhjendatud, registripidajal on õigus avaldada informatsiooni majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta ning samuti kutsuda ettevõtte võlausaldajaid üles ja taotleda likvideerimismenetluse läbiviimist, milles hoiatatakse, et vastasel juhul võib ettevõtte olla kustutatud äriregistrist ilma likvideerimismenetluse läbiviimiseta. (ÄS, §60 lg 1-3)

Kõik aruanded tuleb koostada rangelt vastavalt seaduses ettenähtud nõuetele ja reeglitele. Finantsaruannete koostamise nõuete eiramine võib negatiivselt mõjutada ettevõtte tegevust, selle arengut, mainet ja atraktiivsust.

1.2. Finantsaruannete õigeaegse esitamise olulisus

Finantsaruandluse õigeaegne esitamine on väga soovitatav ja oluline. Aktsionärid ja muud huvitatud isikud vajavad seda finantsinformatsiooni, kuni see on veel värske, sest mida kauem ootab ettevõtte

oma aastaaruande ja sellega kaasnevate finantsaruannete avaldamist, seda vananenud ja vähem kasulikuks muutub informatsioon. (Strouhal *et al.* 2014)

Finantsarvestuse standardid rõhutavad ajakohasust kui otsustamise ajendatud teabe asjakohasuse üht peamist komponenti. Vastavalt sellele, kui teave ei ole vajaduse korral kättesaadav ning esitatakse nii hilja, et sellel pole tulevase tegevuse jaoks mingit väärtust, pole sellel ka operatiivset väärtust. Oma põhieesmärgi täitmiseks ja kasulikkuseks peaks seetõttu finantsaruandeid iseloomustama asjakohasus, usaldusväarsus, täielikkus ja õigeaegsus. Finantsaruannete eesmärk on pakkuda kvaliteetset finantsteavet ettevõtete tegevuse hindamiseks. Finantsaruanded hõlbustavad teadlikku otsuste tegemist, kuna sisu on inimeste jaoks, kes kasutavad finantsaruannete informatsiooni, väga väärtuslik. Ettevõtte majandusaasta aastaaruandes sisalduvat informatsiooni võib kasutada aktsionäride mulje mõjutamiseks ettevõtte tulemustest ja tegevusest, seega on finantsaruannetes sisalduv informatsioon investoritele ja teistele finantsaruannete kasutajatele väga oluline, kuna see on aluseks finantsotsustele. Õigeaegsus on üks kasuliku teabe kvalitatiivsetest omadustest. Ettevõtete majandusaasta aruannete hilinenud avaldamise peamine põhjus on see, et raamatupidamise aruannet tuleb enne avaldamist auditeerida. Majandusaasta aruannetes avaldatud finantsinformatsiooni aktuaalsus väheneb viivituse suurenemisel. Üks põhiteguritest, mis määravad aktsiate kursside liikumise börsil, on ettevõtete õigeaegne finantsaruannete edastamine vastavalt seaduse nõuetele. Finantsaruannete varajane esitamine võimaldab investoritel hinnata ettevõtete riski ja oodatavat tootlust. See hinnang võimaldab investoritel määrata aktsiad ostmiseks ja müümiseks, mis tehakse siis, kui ettevõtte finantsaruandeid õigeaegselt avaldatakse. (Ohaka, Akani 2017) Seega mõjutab avalikustatud teave aktsiate hindu tugevalt ja kasumi teenimise aeg on ettevõtte väärtuse määravaks teguriks. (Dogan *et al.* 2007)

Kontseptuaalsetes raamatupidamisraamistikutes tunnustatakse õigeaegsust üheks peamiseks tunnuseks, mis määrab finantsaruannete teabe asjakohasuse. Rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite nõukogu ehk *The International Accounting Standards Board* (IASB) väidab, et õigeaegsus tähendab teabe õigeaegset kättesaadavust otsustajatele, et oleks võimalik nende otsuseid mõjutada. Õigeaegsus on oluline, et kaitsta kasutajaid, kes kasutavad finantsaruannetes sisalduvat informatsiooni oma eesmärkide jaoks, selle eest, et nad otsustaksid aegunud teabe põhjal. Lisaks tunnustavad riiklikud reguleerivad asutused õigeaegsuse tähtsust tähtaegade kehtestamise abil. Arvestades avaliku juurdepääsu puudumist kapitaliturgudele, on väikeettevõtete peamine

rahastamisallikas kaubandusvõlausaldajate ja pankade pakutav eravõlg. Seega, hoolimata asjaolust, et väikeettevõtted ei allu kapitalituru survele, et esitada oma finantsaruandeid õigeaegselt, sõltuvad nad väga suurel määral välisvõlast, mille pakkujad vajavad oma otsustamiseks, et finantsaruanded oleksid esitatud õigeaegselt. On võimalik teha järeldust, et väikesed ettevõtted peavad finantsaruannete koostamise peamiseks põhjuseks laenuvõtmist. (Luypaert *et al.* 2016)

Sissetuleku avaldamise aeg ja finantsteabe sisu on sidusgruppide jaoks võrdse tähtsusega. (Dogan *et al.* 2007) Finantsaruandluse õigeaegsust peetakse ka finantsarvestuse põhiomaduste osaks. Finantsaruannete informatsiooni õigeaegsus aitab kaasa aruannete kvaliteedile ja meeldivusele ning nende rollile varajase hoiatamise tööriistadena. (Strouhal *et al.* 2014)

Finantsaruannete õigeaegne levitamine on teabe asümmeetria vähendamiseks ülioluline ja hästi toimiva kapitalituru jaoks oluline. (Abidin, A.Ahmad-Zalukib 2012) Finantsinformatsiooni turule viimine vähendab vajadust otsida privaatset teavet, mis säästaks turuosaliste ressursse. Lisaks muudavad avalikud tuluaruanded riskijagamise paremaks, kuna spekulatsioonid vähenevad selle abil. (Diamond 1985) Lisaks on õigeaegse aruandluse analüüs kriitilise tähtsusega kapitalituru regulaatorite jaoks, kes osalevad turu tõhususe parandamise poliitika väljatöötamisel. (Ohaka, Akani 2017)

Auditeeritud finantsaruanded on väga olulised ja tõenäoliselt ainsad usaldusväärsed finantsteabe allikad arenevatel turgudel, mistõttu on kasumi avaldamise ning finantsaruannete esitamise õigeaegsus arenguriikide jaoks eriti oluline tegur. (Mahajan, Chander 2008) Finantsteabe õigeaegne avaldamine hoiab ära ka kuulujuttudest ja lekkidest turgudel. Õigeaegne finantsaruandlus vähendab huvide konflikte. (Owusu-Ansah, Leventis 2006) Finantsaruannete õigeaegne avaldamine on väikeinvestorite jaoks veelgi olulisem, sest mida suurem on aruandluse mahajäämus, seda suurem on tõenäosus, et teave lekib muudest allikatest väikeste asemel suurte aktsionäride kätte. (Wang, Song 2006)

Maksude näitamine on vaieldamatult finantsaruannete analüüsi olulisuse suurim põhjus. Valitsus kasutab selliseid aruandeid jälgimiseks, et organisatsioon maksaks makse. Finantsanalüüs ja finantsaruandlus on täpsed, sidusad ja laialt kättesaadavad vahendid kriitilise finantsteabe jagamiseks kogu organisatsioonis. Finantsanalüüs ja aruandlus aitavad vastata paljudele olulistele küsimustele ettevõtte finantstegevuse kõigi aspektide kohta. (The Importance of ... 2019)

Samuti finantsaruandlus ja selle õigeaegne esitamine toovad ettevõtetele järgmist kasu (The Importance of ... 2019):

- Parem võlahaldus. Võlg võib halvata iga ettevõtte arengut, olenemata sektorist, milles ettevõtte tegutseb, aga finantsaruandluse esitamine ja analüüs aitavad käibevara jälgida jooksvate kohustustega, et hinnata likviidsust ja hallata võlgu vastavalt.
- Trendi tuvastamine. Sõltumata sellest, millist finantstegevuse valdkonda jälgida soovitakse, aitavad kõik finantsaruandluse liigid trende tuvastada.
- Kohustused. Kohustuste haldamine on ettevõtte jätkuva finantsseisundi oluline osa. Äriplaenud, krediitliinid, krediitkaardid ja müüjatelt väljastatud krediidid on halduse lahutamatud kohustused.
- Progress ja vastutus. Kuna finantsaruandluses pakutav teave on nii täpne kui ka jõuline, pakub juurdepääs sellele analüütilise aruandluse tasemele mitte ainult võimalust aja jooksul parandada finantstõhusust, vaid tagab ka vastavusse jäämise, mis on hädavajalik, kui soovitakse, et ettevõtte püsiks aktiivseks.

Kokkuvõtteks, võib järeldada, et finantsaruannete koostamine ja esitamine mängivad olulist rolli ettevõtete arengus ja tegevuses. Kõik ettevõtted peavad koostama oma finantsaruandeid vastavalt seaduses kehtestatud nõuetele ning samuti esitama neid õigeaegselt, et vältida trahvi saamist ja maine kaotamist. Nagu oli kirjeldatud, annab finantsaruandlus ja selle õigeaegne esitamine ettevõtetele palju eeliseid, mis on seotud mitte ainult investorite täiendava rahastamisega, vaid ka sellega, et finantsaruanded aitavad paremini jälgida ettevõtte tegevust ja erinevaid näitajaid.

2. KORONAVIIRUSE JA ERIOLUKORRA MÕJU FINANTSARUANDLUSELE

31. detsembril 2019 jõudsid Hiinast Maailma Tervishoiuorganisatsioonini esimesed teated uuest koroonaviirusest, mis põhjustab kopsupõletikku. (Nõges 2020) Epideemia kese asub Wuhan linnas mis on 11 miljoni elanikkonnaga Kesk-Hiina keskus kultuuri- ja majanduskeskus. Analüüs näitas, et uus koroonaviirus on loomset päritolu, arvatavasti nahkhiirtest ning see oli kantud edasi teistele loomadele enne kontakti inimestega Huanan turul Wuhan linnas. (Chaplin 2020) COVID-19 sümptomid on mittespetsiifilised ja nende raskusaste võib olla erinev. Haigus võib progresseeruda ilma sümptomiteta, aga samas võib tekkida ka raske kopsupõletik. Kõige sagedamini esinevateks sümptomiteks on palavik, kuiv köha, väsimus, röga, hingamisraskused, kurguvalu, peavalu jne. (Odamus 2020)

12. märtsil 2020 esmakordselt Eesti Vabariigi Valitsus kuulutas välja eriolukorra, et tõkestada koroonaviiruse levikut Eestis ning kaitsta riigi elanikke. Eriolukord ametlikult lõppes 17. mail 2020. (Koroonakriis Eestis ... 2020)

Antud peatükk on jagatud kaheks osaks. Esimeses osas käsitletakse seadusandlikul tasandil kasutusele võetud koroonaviiruse ja erakorralise seisukorra mõjust tulenevaid muudatusi finantsaruannete esitamises Eestis. Teine osa sisaldab informatsiooni finantsaruannete esitamise tähtaegade pikendamise kohta teiste riikide näitel: Eesti, Hiina, India, Itaalia, Kanada, Luksemburg, Rootsi, Suurbritannia, Ukraina ja USA.

2.1. Koroonaviirusega seotud muudatused Eesti finantsaruandluses

Raamatupidamislike hinnangute tegemisel peaks ettevõtte juhtkond arvestama kõigi teadaolevate asjaoludega, mis võivad hindamise jooksul aruandes esitatud andmeid mõjutada. Objektiivsetel ja

realistlikel hinnangutel on usaldusväärsete aruannete koostamisel väga oluline roll. Majandusaasta aruande lisades on avalikustatud pärast aruandekuupäeva toimunud olulised sündmused ning samuti juhtkond annab oma hinnangut võimaliku mõju kohta, mis saab mõju avaldada ettevõtte järgnevate perioodide majandustulemustele ja näitajatele. Praegu on väga keeruline hinnata koroonaviiruse mõju ettevõtte tegevusele ja selle majandustulemustele järgmistel perioodidel, seega on kõige olulisem objektiivselt hinnata, kas koroonaviiruse mõju võib ohustada ettevõtte elujõulisust. Kui on kahtlusi ettevõtte elujõulisuses vähemalt 12 kuud pärast majandusaasta lõppu, siis tuleks esitada informatsiooni, milles kirjeldatakse sündmusi ja asjaolusid, mis võivad tekitada tõsiseid kahtlusi ettevõtte suutlikkuses jätkata ja tegutseda, ning peavad olema kirjeldatud juhtkonna plaanid ja tegevused selliste olukordade suhtes. Sellest informatsioonist alusel peab olema selgelt arusaadav, kas ettevõtte tegevuse jätkuvuse osas on märkimisväärne ebakindlus, mis võib põhjustada selle, et majandusüksus ei suuda oma varasid realiseerida ega oma kohustusi tavapärase äritegevuse käigus täita. (Nõmper 2020)

Kriis, mille põhjuseks sai koroonaviiruse levik, tuli majandusaasta aruannete koostamise kõrgpunktile. Koroonaviirus saabus Eestisse 2020. aasta esimese kvartali lõpus ehk märtsis, mis tähendab pärast aruandekuupäeva 31. detsember 2019 ja avaldas märkimisväärset mõju paljudele ettevõtetele. Asjaolude ja oluliste sündmuste kajastamine majandusaasta aruandes pärast aruandekuupäeva, aga enne majandusaasta aruande kinnitamist sõltub sündmuste iseloomust: korrigeeriv või mittekorrigeeriv sündmus. Korrigeerivaks sündmuseks on sündmus, mis kinnitab aruandekuupäeval eksisteerinud asjaolusid ning seda kajastatakse bilansis ja kasumiaruandes lõppenud majandusaasta kohta. Mittekorrigeeriv sündmus ei kinnita omakorda aruandekuupäeva ajal eksisteerinud asjaolusid. Nende sündmuste mõju ei kajastu majandusaasta bilansis ja kasumiaruandes, kuid seda kirjeldatakse lisades, kui sündmused olid märkimisväärsed ja mõjutasid ettevõtte tegevust. Kuna Eestis kasutatakse tekkepõhist arvestust, siis koroonaviirus on Eesti ettevõtete jaoks mittekorrigeeriv sündmus, mis omakorda tähendab seda, et koroonaviiruse mõju ettevõtte tegevusele ja selle tulemustele kirjeldatakse lisades ning see ei kajastu bilansis ja erinevates lõppenud majandusaasta aruannetes. (Nõmper 2020)

Audiitorid pööravad erilist tähelepanu sellele, kas kirjeldatud sündmuste mõju ettevõtte tegevusele, sealhulgas varade, finantseerimise ja muude oluliste aspektide hindamisele, on hinnatud ettevõtte juhatuse poolt. See tähendab, et audiitor võib nõuda täiendavat analüüsi ja lisainformatsiooni pärast

aruandekuupäeva toimunud sündmuste ja nende mõju kohta ettevõttele. Samuti võib audiitor ettevõtte juhtkonnalt nõuda lisateavet ja kinnitusi, et vajalikud andmed, hinnangud ja analüüsid on koostatud ja esitatud, ning võib nõuda selle informatsiooni lisamist ka audititegevuse seaduses nõutud kinnituskirja, enne kui juhtkond saab esitada aastaaruanne äriregistrile. (Ruubel, Arengu 2020)

18. mail 2020 oli vastu võetud Riigikogu poolt tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse, mille kohaselt oli majandusaasta aruannete esitamise aeg ettevõtete jaoks erakorralise seisukorra ja koroonaviiruse leviku tõttu pikendatud. Majandusaasta aruande esitamise tähtaja pikendamise muudatused on ühekordsed ja kehtivad ainult 2020. aastal. Aastal 2021 on majandusaasta aruannete esitamise tähtajad muutuvad samaks, mis oli enne koroonaviiruse levikut, see tähendab kuus kuud pärast majandusaasta lõppu. (Ruut 2020)

Osaühingute, aktsiaseltside, täisühingute ja usaldusväärsete ettevõtete jaoks on majandusaasta aruande esitamise tähtaega pikendatud kuni 31. oktoobrini 2020, kui nad pidid esialgselt esitama majandusaasta aruande alates 12. märtsist kuni 31. augustini 2020. (ÄS, §525⁸) Samamoodi saavad mittetulundusühingud, kes pidid esitama majandusaasta aruande ajavahemikul 12. märtsist 31. augustini 2020, vajadusel esitada registripidajale aastaaruande hiljemalt 31. oktoobril 2020. (MTÜS, §111⁵) Hiljemalt 31. oktoobril 2020 peavad esitama oma majandusaasta aruanded ja sihtasutused, kui majandusaasta aruande esitamise esialgne kohustus oli ajavahemikus 12. märtsist kuni 31. augustini 2020. (SAS, §85³)

Seadustes tehtud muudatuste põhjal tuleb meeles pidada, et tähtaja pikendamist puudutavad muudatused viitavad ainult majandusaasta aruande esitamise tähtajale, mitte majandusaasta lõppkuupäevale. Sellisel juhul tuleks tähelepanu pöörata ettevõtetele, kelle majandusaasta lõppkuupäev ei lange kokku kalendriaastaga (Ruut 2020):

- kui ettevõtte majandusaasta lõppes 31. detsembril 2019, tuleb majandusaasta aruanne esitada hiljemalt 31. oktoobril 2020;
- kui majandusaasta lõppes 31. märtsil 2019, on ettevõtte kohustatud esitama äriregistrile majandusaasta aruande kuue kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu, see tähendab hiljemalt 30. septembril 2020;
- kui ettevõtte majandusaasta lõppes 30. juunil 2020, tuleb valmistatud majandusaasta aruannet esitada hiljemalt 31. detsembril 2020.

Vaatamata majandusaasta aruande esitamise tähtaja edasilükkamisele peavad ettevõtted koostama kõikidest seadusest tulenevatest nõuetest lähtuvalt majandusaasta aruande ja esitama selle võimalikult kiiresti äriregistrile.

2.2. Koroonaviirusega seotud muudatused finantsaruandluses teiste riikide näitel

2.2.1. Hiina

Kui ettevõttel on epideemia olukorra mõju tõttu algselt kavandatud kuupäeval keeruline avaldada oma 2019. aasta majandusaasta aruannet, võib ta Shanghai börsi edaspidi SSE (*The Shanghai Stock Exchange*) reguleerivatelt osakondadelt taotleda avalikustamise pikendamist 30. aprillini 2020 eeskirjade kohaselt. Kui ettevõttel on epideemia tagajärgede tõttu raske avalikustada oma 2019. aasta aruannet või 2020. aasta esimese kvartali aruannet kohustusliku avalikustamise perioodi jooksul (30. aprill 2020), võib ta asjakohastest asjaoludest teatamiseks pöörduda SSE reguleerivate osakondade poole. Kooskõlas Hiina Väärtpaberituru Regulaatiivse Komisjoniga ehk CSRC (*The China Securities Regulatory Commission*), määrab SSE pärast arutelu kindlaks sobivad meetmed. Need organisatsioonid, kes ei saa enne seaduslikku tähtaega finantsinformatsiooni avaldada, peavad 30. aprilliks 2020 avaldama aruande, milles selgitatakse viivituse põhjuseid. (Notice on Regulatory Arrangements ... 2020)

2.2.2. India

2020. aasta märtsis India väärtpaberite ja börsikomisjon edaspidi SEBI (*The Securities and Exchange Board of India*) pikendas organisatsioonide kohustuslikku kvartali- ja majandusaasta aruannete esitamise tähtaega veel 45 päeva võrra 31. märtsil 2020 lõppeva kvartali majandustulemuste esitamiseks ja veel 30 päeva võrra majandusaasta 2019-2020 tulemuste esitamiseks. Selle tulemuseks said ettevõtted nii kvartali kui ka majandusaasta tulemusi esitada 30. juuniks 2020. (SEBI's decisions to reduce ... 2020)

2020. aasta juulis SEBI on COVID-19 pandeemia mõju tõttu pikendanud organisatsioonide majandustulemuste esitamise tähtaegu 31. märtsil 2020 lõppenud kvartali, poolaasta ning

majandusaasta kohta 31. juulini 2020. SEBI nõuab kvartali, poolaasta ning majandusaasta majandustulemuste esitamist 45 päeva või vajaduse korral 60 päeva jooksul alates iga kvartali, poolaasta ning majandusaasta lõpust. Seetõttu peavad ettevõtted esitama 30. juunil 2020 lõppenud kvartali ja poolaasta finantstulemused 14. augustil 2020 või enne seda. Pärast arvukaid taotlusi 30. juunil 2020 lõppenud kvartali, poolaasta ning majandusaasta majandustulemuste esitamise tähtaega otsustati pikendada 15. septembrini 2020. (Extension of time ... 2020) Samuti India lubab auditaruannetes kasutada elektroonilisi allkirju. India diplomeeritud raamatupidajate instituudi ehk ICAI (*The Institute of Chartered Accountants of India*) liikmed võivad kasutada e-allkirja auditiaruannete, kõigi tõendamistööde alusel väljastatud aruannete ja sertifikaatide allkirjastamiseks. Liikmed peavad siiski tagama kõigi allkirjaga seotud nõuete täitmist, mis on ette nähtud asjakohases seaduses või määruses, auditeerimisstandardites ja ICAI välja antud asjakohastes teadetes ja selgitustes. (Use of electronic signature ... 2020)

2.2.3. Itaalia

Finantsaruannete ettevalmistuse, esitamise ning audiitorite arvamuste avaldamise tähtaeg ettevõtjate jaoks jääb samaks, mis tähendab neli kuud pärast majandusaasta lõpetamist. Määrus tagab piiratud vastutusega äriühingutele suurema paindlikkuse seoses 2019. aasta finantsaruannete kinnitamise ajastamisega, mis omakorda tähendab, et iga ettevõtte tavaline tähtaeg (180 päeva pärast aasta lõppu) on edasi lükatud 31. juulini 2020. Samuti määrus annab paindlikkuse juhtimises uue tehnoloogia kasutamise kaudu - võimaldades kaugosalemist, elektroonilist hääletamist, volikirjade kasutamist jne. (Extensions or other relief ... 2020)

2.2.4. Kanada

Kanada väärtpaberihaldurid ehk CSA (*The Canadian Securities Administrators*) teatasid 18. märtsil 2020, et mõnele regulatiivsetele taotlustele kehtivad ajutised erandid mille jaoks taotlus pidi olema esitatud enne 1. juunit 2020. Selline leevendus annab 45-päevase pikenduse perioodiliste aruannete esitamisele, sealhulgas finantsaruanded, juhtkonna arutelu ja analüüs, juhtkonna aruanded fondi tootluse kohta, iga-aastased informatsiooni sisalduvad vormid, tehnilised aruanded ja mõned muud dokumendid. (Canadian securities regulators ... 2020)

2.2.5. Luksemburg

Seoses COVID-19 kriisiga kuulutas Luksemburgi valitsus 18. märtsil 2020 kolmeks kuuks välja erakorralise seisukorra. Luksemburgi seadusandja on vastu võtnud eraldi seaduse, mida kohaldatakse kogu Luksemburgi äriühingute suhtes, millega pikendatakse majandusaasta aruande, konsolideeritud aruande ja sellega seotud finantsaruannete esitamise ja avalikustamise tähtaegu eriolukorra ajal. (Covid-19 : Extension of deadlines ... 2020)

Samuti on sätestatud, et äriühingute korralise üldkoosoleku võib kokku kutsuda üheksa kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu, erandina üldreeglit, mis näeb ette, et seda tehakse majandusaasta lõpust kuue kuu tähtaja. Kuue kuu pikkune periood pärast majandusaasta lõppu, mille jooksul äriühingute juhtorganid peavad esitama aktsionäridele majandusaasta aruande ning konsolideeritud aruannet ja nendega seotud finantsaruandeid, pikendatakse kolme kuu võrra. (Covid-19 : Extension of deadlines ... 2020)

2.2.6. Rootsi

Rootsi finantsjärelevalve asutus ja Nasdaq Stockholm OMX teatasid, et neil on sama seisukoht, järgides Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve ESMA (*The European Securities and Markets Authority*) suuniseid järelevalvetoiminguid mitte prioriteediks seada. Nasdaq Stockholm OMX teatas ka, et emitendid peaksid teavitama Nasdaq Stockholmi ettevõtte järelevalveasutust, kui nad kavatsevad finantsaruandeid esitada tavapärasest reeglitest hiljem. First Northis noteeritud ettevõtete suhtes kehtivad muud reeglid: majandusaasta aruannet tuleb ette valmistada ning avaldada hiljemalt seitse kuud pärast aasta lõppu ja teise kvartali vahearuandeid, mille aruandeperiood lõpeb 31. detsembril 2019 või hiljem, kuid enne 1. aprilli 2020, tuleb avaldada kolme kuu jooksul pärast aruandeperioodi lõppu. (Extensions or other relief ... 2020)

2.2.7. Suurbritannia

Finantskäitumise asutus ehk FCA (*The Financial Conduct Authority*) on välja kuulutanud ajutise leevenduse börsiettevõtetele, kes puutusid koroonaviiruse kriisi ajal ettevõtete aruandluse probleemidega kokku. See ajutine leevendus annab ettevõtetele, kes vajavad auditeeritud finantsaruannete koostamiseks lisaega, veel kaks kuud, mille jooksul finantsaruandeid avaldatakse.

Ettevõtetele on auditeeritud finantsaruannete avaldamiseks alates majandusaasta lõpust 4 kuud. Ettevõtted peavad endiselt täitma siseinfot puudutavad kohustused niipea kui võimalik, välja arvatud juhul, kui määruse alusel on olemas avaldamise edasilükkamiseks mõjuv põhjus. See poliitika on mõeldud ajutiseks. (Statement of Policy ... 2020)

2.2.8. Ukraina

Aksionäride korraliste üldkoosolekute pidamise tähtaegade pikendamine 2019. aasta tulemuste kohta, mis tähendab, et kolme kuu jooksul pärast karantiinimeetmete lõppu. 2019. aasta majandusaasta aruande esitamise tähtaegade pikendamise koos audiitori järeldusotsuse avaldamise kohta on tehtud järgmised muudatused: pangad ja väärtpaberiemitendid - viie tööpäeva jooksul alates aktsionäride korralise üldkoosoleku toimumise kuupäevast, kuid mitte hiljem kui 31. detsembril 2020, teised riigiorganisatsioonid ja üksused, mis Ukraina õigusaktide kohaselt on keskmise suurusega peavad esitama majandusaasta aruannet ja teist vajalikku informatsiooni 90 päeva jooksul pärast karantiinimeetmete lõppu. (Extensions or other relief ... 2020)

2.2.9. USA

Kohustust väärtpaberite ja börsikomisjonide ehk SEC (*The United States Securities and Exchange Commission*) vormide õigeaegseks esitamiseks peetakse avalike ettevõtete ja neid järgivate inimeste esmatähtsaks prioriteediks, kuid ülemaailmse tervisekriisi korral võivad sellised asjad tagaplaanile minna. 4. märtsil teatas USA SEC, et pakub tingimuslikku regulatiivset leevendust börsil noteeritud ettevõtetele, kes on puutunud olulise koroonaviiruse mõjuga kokku. (Hallas, McKeon 2020)

Ettevõtted, kelle majandusaasta lõppes 31. detsembril 2019, saaksid esitada oma majandusaasta aruande 2. märtsil 2020. SEC andis välja korralduse, mis annab neile mõjutatud ettevõtetele täiendava 45 päeva finantsaruannete esitamiseks, mis pidid olema esitatud ajavahemikul 1. märtsist kuni 30. aprillini 2020. Sellisel juhul igas finantsaruandes peab olema märgitud, et tuginetakse SEC korraldusele ja esile toodud põhjus, miks ettevõtte ei saanud finantsaruannet õigeaegselt esitada. (Hallas, McKeon 2020)

Kokkuvõtteks, võib väita, et paljud riigid üle maailma tunnistasid raskusi, millega ettevõtted finantsaruannete koostamisel kokku puutusid, ja väljakutseid, millega audiitorid silmitsi seisavad raamatupidamise õigeaegse auditeerimise läbiviimisel COVID-19 pandeemia tõttu, mis võib kahjustada võimet ettevõtetele esitada finantsaruandeid seaduse järgi õigeaegselt. Paljude riikide valitsused on võimaldanud ettevõtetel hiljem finantsaruandeid esitada, pikendades finantsaruannete esitamise tähtaegasid. See lihtsustas ja andis ettevõtetele rohkem aega koroonaviiruse mõju kajastamiseks ja finantsaruannete koostamiseks ning esitamiseks.

3. COVID-19 JA ERIOLUKORRA MÕJU RAAMATUPIDAJATE TÖÖLE NING MAJANDUSAASTA ARUANDE ESITAMISELE EESTIS

Antud peatükis käsitletakse autori poolt läbiviidud uuringu tulemusi, mis annavad ülevaadet koroonaviiruse ja eriolukorra mõjust raamatupidajate tööle ning majandusaasta aruande esitamisele Eestis. Küsimustik oli koostatud saadud informatsioonist majandusaasta aruande edasilükkamise kuupäevast. Kolmas ehk viimane peatükk koosneb kolmest osast. Esimene osa annab ülevaadet autori poolt valitud meetodikast ja valimist. Teises peatükis toob autor esile uuringu tulemusi ja selle analüüsi ning viimane osa sisaldab järeldusi.

3.1. Uuringu metoodika ja valimi kirjeldus

Antud küsimustiku eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas COVID-19 avaldas mõju raamatupidajate tööle ning majandusaasta aruande esitamisele Eestis. Saadud uuringute tulemuste analüüs on põhinenud andmetel, mis olid saadud Eesti ettevõtetes töötavalt raamatupidajatelt. Uurimiseks autor kasutas kvantitatiivset meetodit ehk küsimustikku. Küsimustik on kõige sobivam ja mugavam meetod andmete kogumiseks selle töö raames, kuna võimaldab hõlmata suurt hulka vastajaid ja finantsvaldkonnas töötavate inimeste vastuste alusel leitakse vastused püstitatud uurimisküsimustele.

Uurimise läbiviimiseks autori poolt oli koostatud küsimustik elektroonilisel kujul, mis oli tehtud *Google Forms*’i abil. Selleks, et saada nii palju vastuseid inimestelt kui on võimalik küsimustik oli levitatud sotsiaalmeedia kaudu, kasutades *Facebook* gruppi „Raamatupidamine, majandusarvestus ja maksundus“ ja RMP portaali. Enne küsimustikku avaldamist, autori poolt oli läbi viidud eeluuring tuttavate seas.

Peamiselt küsimustik oli koostatud ettevõtete jaoks, kelle majandusaasta lõpeb 31. detsembril ning tavaliselt peavad esitama majandusaasta aruannet hiljemalt 30. juunil, et välja selgitada, kas puututi raskustega kokku majandusaasta aruande ettevalmistuse ja esitamise käigus koroonaviiruse ja eriolukorra tõttu ja kas hakatakse kasutama majandusaasta aruande esitamise edasilükkamise kuupäeva võimalust. Elektroonilisele küsimustikule oli võimalik vastata ajavahemikus 10.08.2020 – 31.10.2020. Küsimustikule vastas kokku 101 inimest. Vastajatele oli tagatud anonüümsus ning saadud andmed olid kasutatud antud bakalaureusetöö kirjutamiseks ning statistika jaoks.

Küsimuste arv sõltus respondendi vastustest, sõltuvalt sellest oli võimalik vastata kokku 17 küsimustele. Küsimustikule vastamine võttis umbes 10 minutit. Küsimustik koosnes kahte tüüpi küsimustest: valikvastustega küsimused, mille puhul sai vastaja valida ühte või mitu varianti sõltuvalt küsimusest või lisada ka oma varianti, kui seda ei olnud vastuste loetelus ning Likerti viiepallisel skaalal põhinevad küsimused.

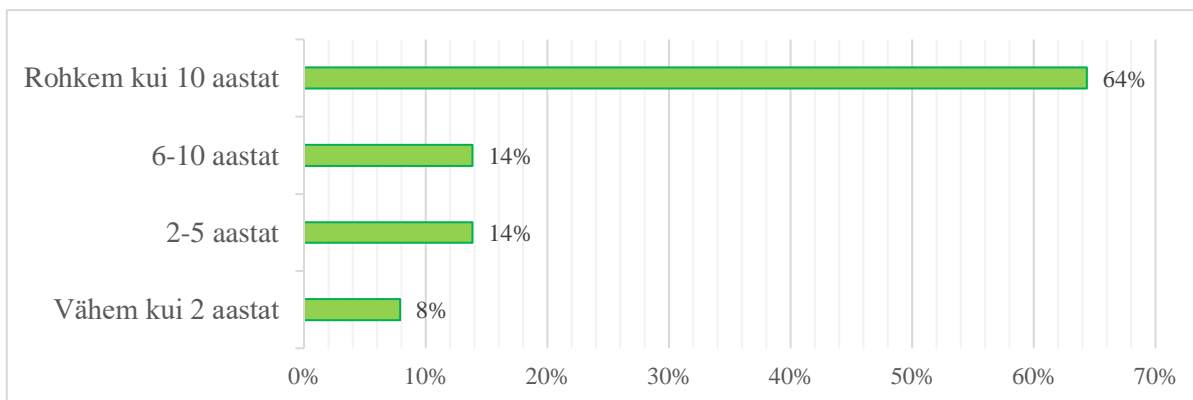
Küsimustik koosnes mitmetest osadest. Esimene osa puudutas vastajate töökogemust finantsvaldkonnas ning seost finantsaruandlusega. Teine osa hõlmas koroonaviiruse ja eriolukorra mõju raamatupidajate tööle. Kolmas osa sisaldas küsimusi koroonaviiruse ja eriolukorra mõjust majandusaasta aruande ettevalmistusele ning esitamisele. Neljas osa käsitles vastajate arvamust majandusaasta aruande esitamise kuupäeva edasilükkamisest. Viies ehk viimane osa puudutas vastajate vanust, tegevusvaldkonda ning haridust ja olid kohustuslikud vastamiseks.

Töös kasutatud küsimustik ja vastused on toodud välja lisa 1. Andmete analüüsiks kasutas autor *Microsoft Excel*'i tarkvara.

3.2. Uuringu tulemused

Esimene osa tulemuste kirjeldamisest hõlmab uuringus osalejate üldiseid andmeid. Kokku oli saadetud 101 vastust.

Joonisel 1 kajastatud andmed näitavad vastajate jaotust töökogemuse finantsvaldkonnas järgi.

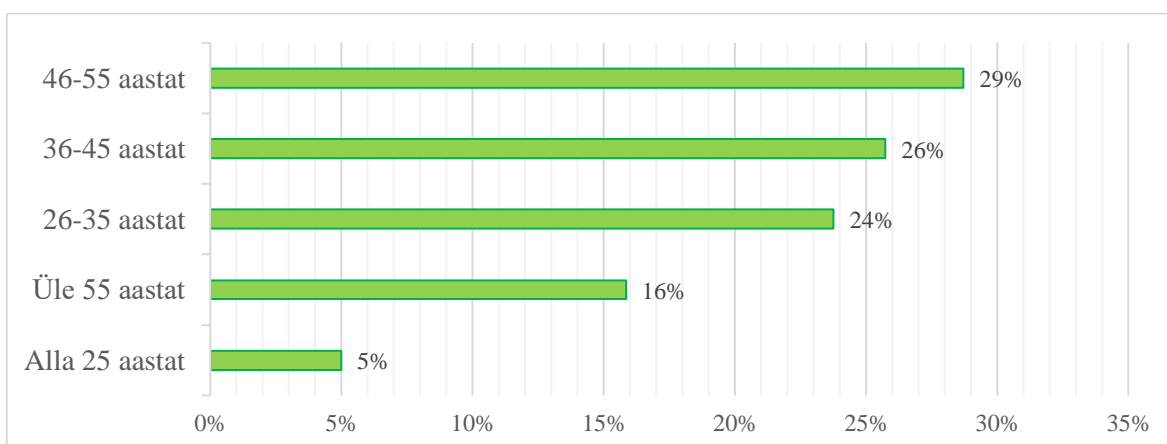

Joonis 1. Vastajate jaotus töökogemuse järgi

Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Kõige suuremat osa vastanutest moodustab inimeste grupp, kelle töökogemus finantsvaldkonnas oli rohkem kui kümme aastat (64%, 65), sellelt järgnevad grupid, kelle töökogemus oli 2-5 ning 6-10 aastat, mille osakaal oli võrdne (14%, 14). Kõige väiksema arvu näitas vastajate grupp töökogemusega vähem kui kaks aastat (8%, 8). Järgnevalt soovis autor välja selgitada vastajate seost finantsaruandlusega ja tulemuseks oli see, et peaaegu kõik vastajad olid otseselt seotud finantsaruandlusega oma töö (96%, 97) ning väga väike osa puutus finantsaruandlusega kokku osaliselt (4%, 4).

Andmed vanusegruppide jaotuse kohta on esitatud joonisel 2.

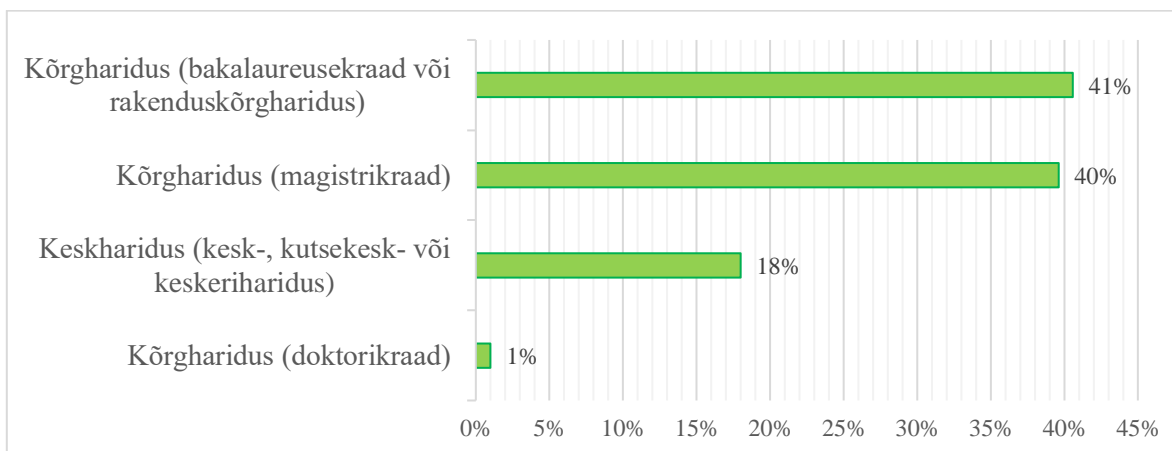

Joonis 2. Vastajate jaotus vanuse järgi

Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Vastajate hulgast peaaegu sama tulemust näitasid vanusegrupid 46-55 (29%, 29), 36-45 (26%, 26) ning 26-35 (24%, 24). Seejärel tuli vanusegrupp üle 55 aastat vana (16%, 16) ning kõige väiksema osa moodustas vanusegrupp alla 25 aastat vana (5%, 6), mis ei ole üllatav, kuna noored spetsialistid harva külastavad *Facebook*'is temaatilisi gruppe töö suhtes ning RMP portaali.

Joonisel 3 on näidatud andmed vastajate hariduse kohta.

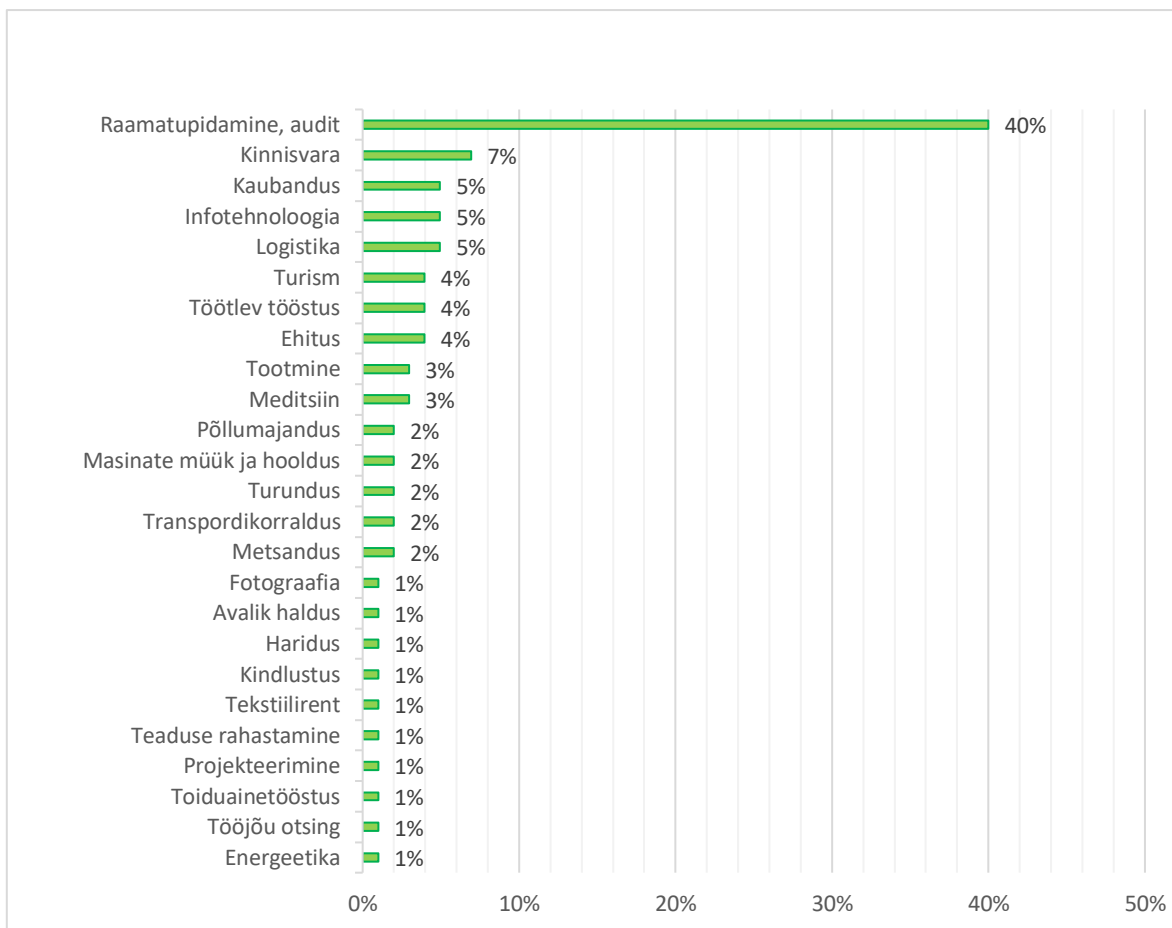

Joonis 3. Vastajate jaotus hariduse järgi

Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Suuremat osa moodustavad vastajad kõrgharidusega: bakalaureusekraad (41%, 41) ja magistrikraad (40%, 40). 18% (19) valisid variandi „Keskharidus (kesk-, kutsekesk- või keskeriharidus)“ ning ainult 1% (1) on omandanud doktorikraadi.

Samuti soovis autor välja selgitada, mis töövaldkonnas töötavad vastajad, mille tulemused on nähtavad joonisel 4.

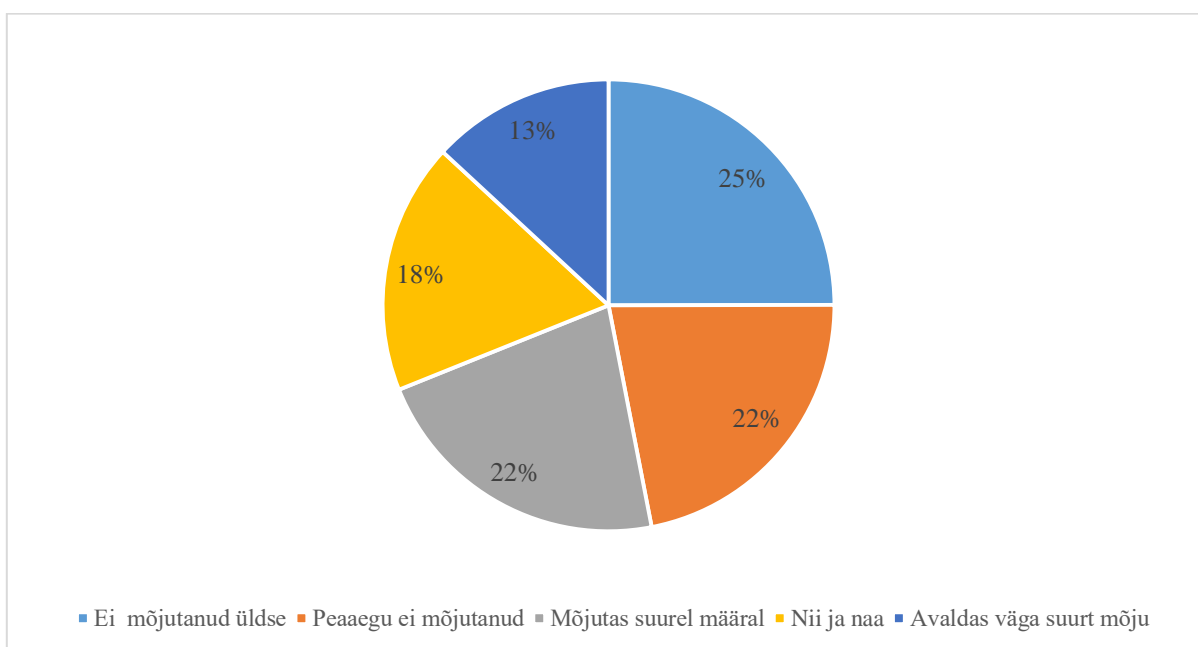
Joonis 4. Vastajate jaotus töövaldkondade järgi

Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Kõige suurem osa vastanutest töötas raamatupidamise/auditi valdkonnas, mis moodustab natuke vähem kui pool (40%, 41). Kinnisvara valdkonnas töötas 7% (7) vastajatest. Valimit moodustasid ka logistika, infotehnoloogia ning kaubandus, mille puhul osakaal oli võrdne (5%, 5). Seejärel tulid ehitus, töötlev tööstus ning turism võrdse osakaaluga (4%, 4). Meditsiin ning tootmine näitasid 3% (3). Metsandus, transpordikorraldus, turundus, masinate müük ja hooldus ning põllumajandus olid võrdse protsentuaalse arvuga (2%, 2). Muude töövaldkondadena olid toodud välja energeetika, tööjõu otsing, toiduainetööstus, projekteerimine, teaduse rahastamine, tekstiilirent, kindlustus, haridus, avalik haldus ning fotograafia. Järgmise küsimuse vastustest tuli, et peaaegu kõik vastajad töötasid eraettevõttes (98%, 99) ning ainult 2% (2) olid riigiettevõtete töötajad.

Teine osa küsitluse tulemustest on suunatud koroonaviiruse ning eriolukorra mõju hindamisele raamatupidajate igapäevasele tööle. See küsitluse sektsiooni eesmärgiks oli välja selgitada, kas koroonaviirus avaldas suurt mõju raamatupidajate tööle ja mis raskustega nad puutusid kokku. See osa sisaldas kolm küsimust, mille hulgast kaks olid kohustuslikud vastamiseks ning viimane küsimus oli mõeldud nendele, kes puutusid raskustega kokku oma töö. Viimase küsimuse vastamiseks oli võimalik valida mitu vastust ning kirjutada ka oma varianti. Kohustuslikele küsimustele vastuste arv oli 101 ning sektsiooni viimasele küsimusele vastasid 46 osalejat.

Joonis 5 kirjeldab koroonaviiruse ja eriolukorra mõju raamatupidajate tööle vastanute arvates.

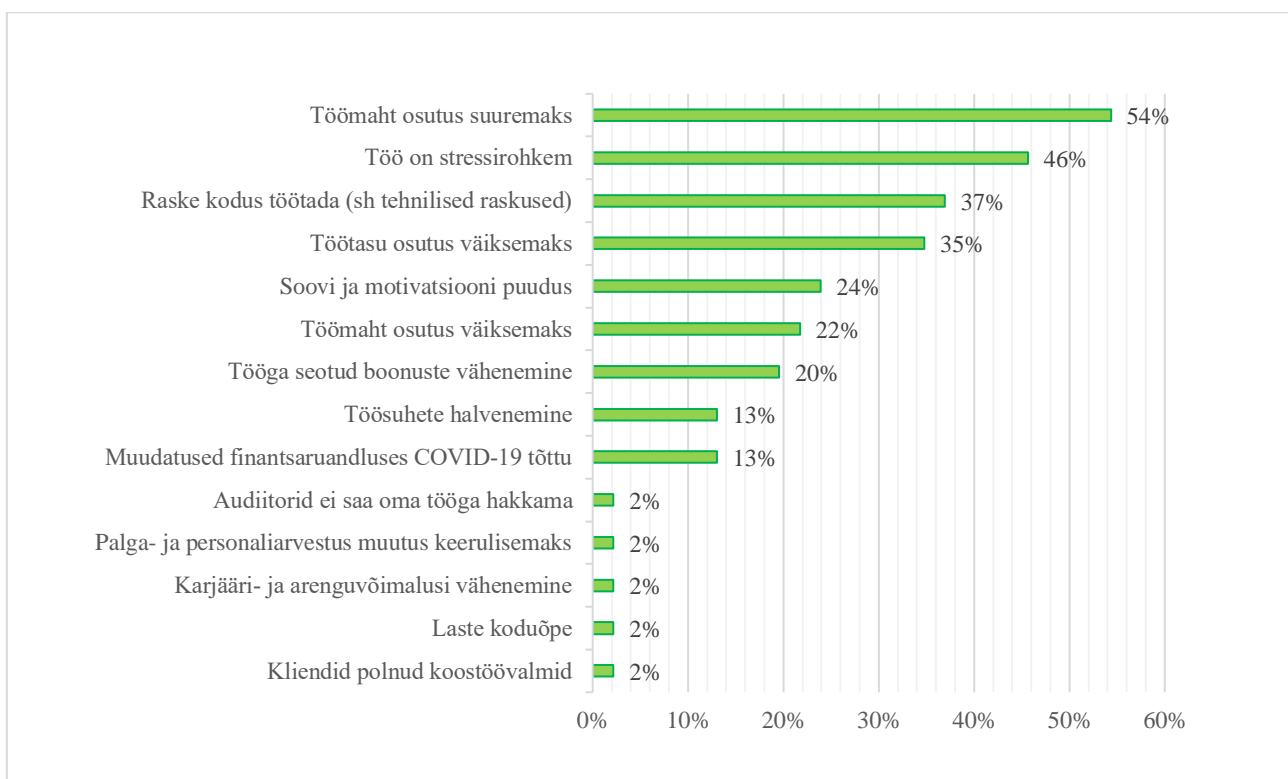
Joonis 5. Koroonaviiruse ja eriolukorra mõju hindamine raamatupidajate igapäevastele tööülesannetele

Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Küsitluse osalejatele oli pakutud hinnata koroonaviiruse ja eriolukorra mõju nende igapäevasele tööle. Küsimus oli koostatud kasutades Likerti viiepallise skaalat, kus 1 – „Ei mõjutanud üldse“, 2 – „Peaaegu ei mõjutanud“, 3 – „Nii ja naa“, 4 – „Mõjutas suurel määral“ ning 5 – „Avaldas väga suurt mõju“.

Ainult veerand osalejatest (25%, 25) vastasid, et koroonaviirus ja eriolukord üldse ei mõjutanud nende tööd. 22% (22) vastanute jaoks koroonaviiruse mõju oli nõrk, sest nad valisid variandi „Peaaegu ei mõjutanud“, aga samal ajal sama vastanute arvu jaoks (22%, 22) selle mõju oli suurel määral. Seejärel tuli, et 18% (18) osalejatest tundsid keskmist mõju, valides vastuse variandi „Nii ja naa“ ning 13% (14) jaoks koroonaviirus ja eriolukord avaldasid väga suurt mõju. Samuti selgus, et natuke rohkem, kui pool (54,5%, 55) ei puutunud üldse takistustega kokku tööl ning 45,5% (46) jaoks tõi selline olukord erinevaid takistusi.

Järgnevalt need küsitluse osalejad, kes puutusid takistustega kokku, olid palutud valida pakutud loendist keerukusi, kui sobivat vastust ei olnud loendis, siis vastajatel oli võimalus ise kirjutada varianti. Kõige rohkem puutusid vastajad sellega kokku, et töömaht osutus suuremaks ning töö muutus stressirohkemaks. Respondentide täpsemad vastused on näidatud joonisel 6.

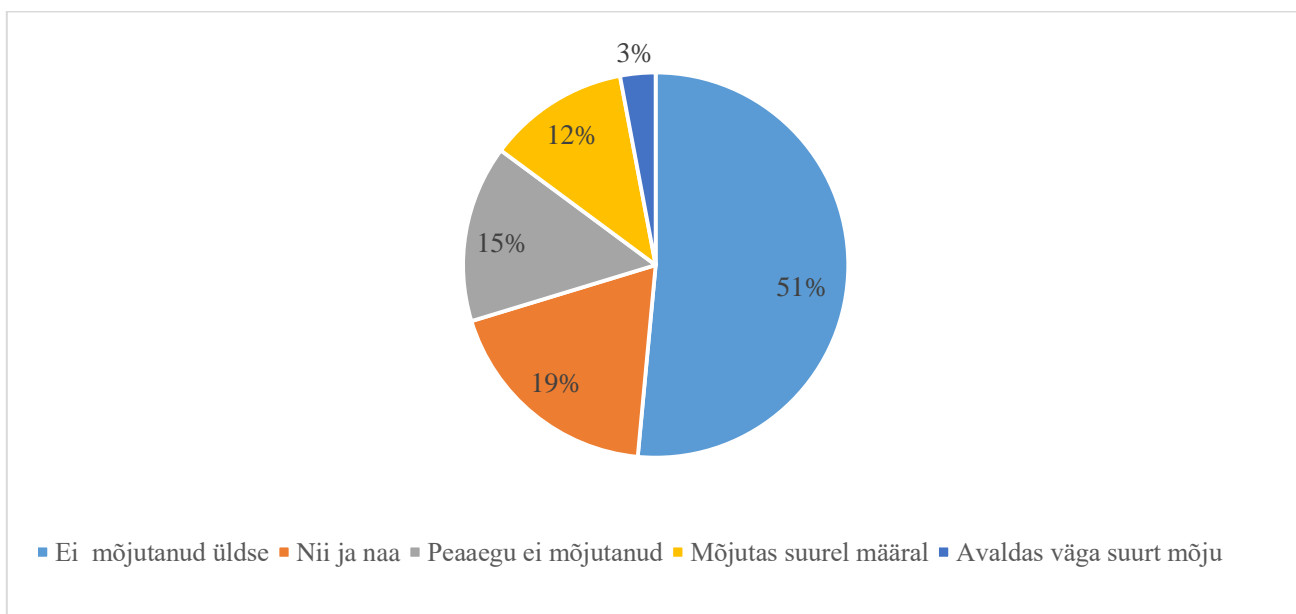

Joonis 6. Tööülesannete keerukus

Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Järgmine osa küsitluse tulemustest hõlmab osalejate arvamust koroonaviiruse ja eriolukorra mõjust majandusaasta aruande ettevalmistusele ja esitamisele, sellega seotud keerukustest ning majandusaasta aruande õigeaegsest esitamisest. See osa koosnes viiest küsimusest: kolm kohustuslikku küsimust ning kaks lisaküsimust. Igale kohustuslikule küsimusele saadud vastuste arv oli 101. Lisaküsimustele vastuste arvud olid omakorda 20 ning 31.

Joonis 7 sisaldab informatsiooni koroonaviiruse ja eriolukorra mõjust majandusaasta aruande ettevalmistusele ja esitamisele.

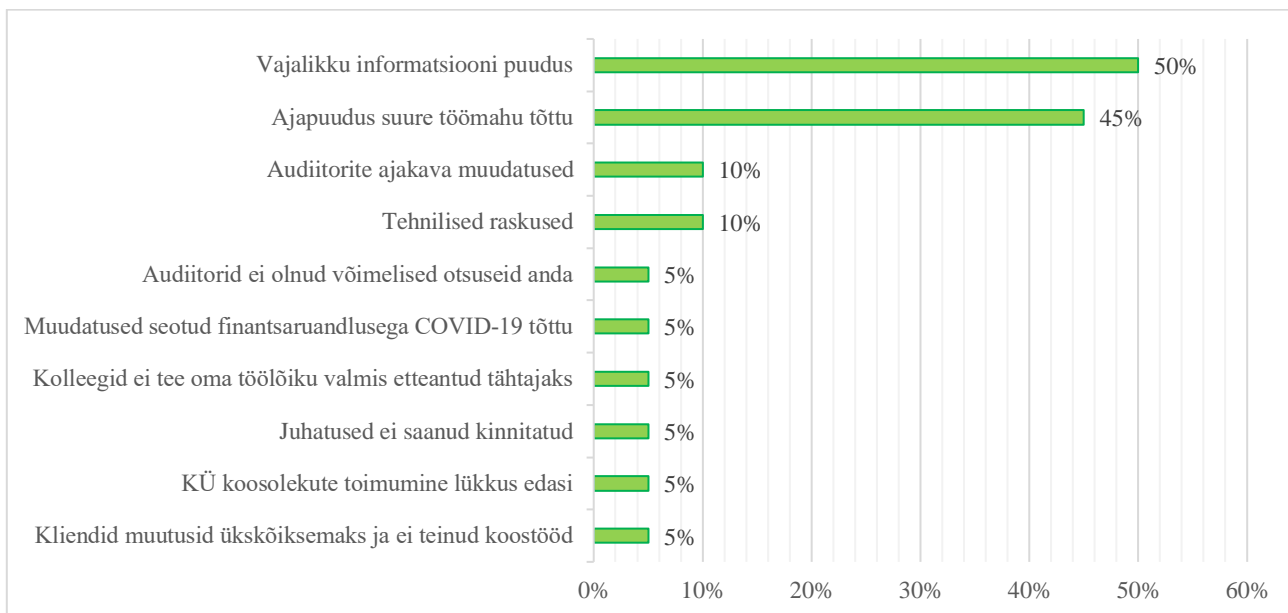
Joonis 7. Koroonaviiruse ja eriolukorra mõju hindamine majandusaasta aruande ettevalmistusele/esitamisele

Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Koroonaviiruse ja eriolukorra mõju majandusaasta aruande ettevalmistusele ning esitamisele hindamiseks oli kasutatud Likerti viiepallise skaala, kus 1 – „Ei mõjutanud üldse“, 2 – „Peaaegu ei mõjutanud“, 3 – „Nii ja naa“, 4 – „Mõjutas suurel määral“ ning 5 – „Avaldas väga suurt mõju“.

Tulemuseks oli see, et 51% (52) osalejate jaoks koroonaviirus ja eriolukord ei toonud üldse muudatusi kaasa majandusaasta aruande ettevalmistuse ja esitamise etappidesse. Keskmiselt mõjutas olukord 19% (19) jaoks. 15% (15) vastasid, et mõju oli väikesel määral ning 12% (12), et mõju oli suurel määral. Ainult 3% (3) vastustest olid valikuga, et koroonaviiruse mõju oli väga märgatav. Järgmisele

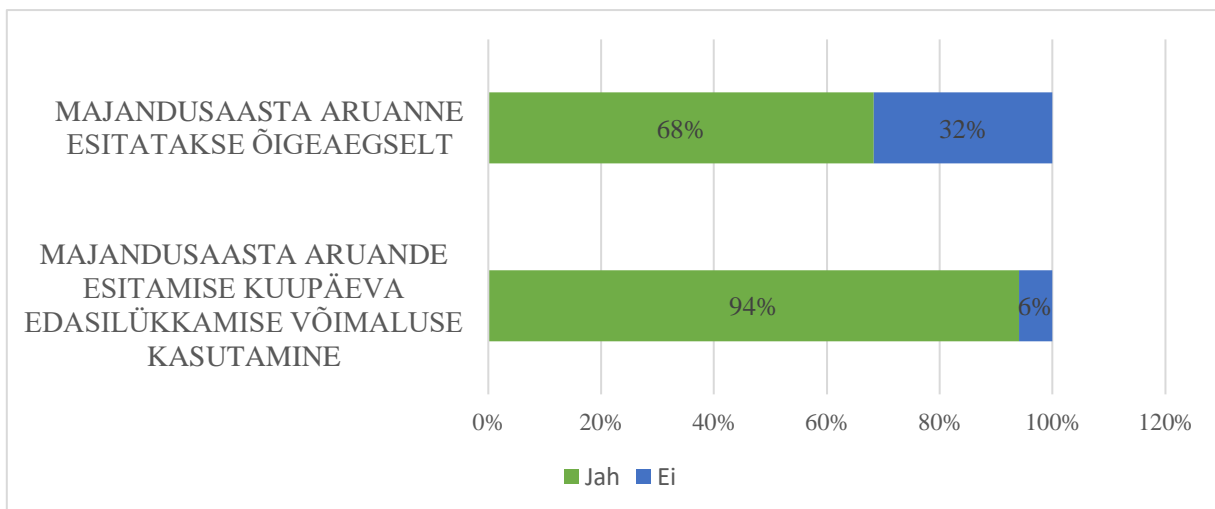
küsimusele 80% (81) osalejatest vastasid, et nendel ei olnud probleeme ja takistusi majandusaasta aruande ettevalmistuse ja esitamisega, aga samal ajal 20% ehk 20 inimest puutusid erinevate keerukustega kokku sama protsesside käigus.

Joonis 8. Ülesannete keerukus majandusaasta aruande ettevalmistusega/esitamisega
Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Takistustest kõige rohkem tundsid vastajad vajalikku informatsiooni puudust (50%, 10), et kajastada koroonaviiruse mõju ettevõtte tegevusele, ette valmistada ja esitada majandusaasta aruannet õigeaegselt ning ajapuudust suure töömahu tõttu (45%, 9). Täpsemad andmed teiste takistuste kohta on näidatud joonisel 8.

Joonise 9 sisaldavate andmete tulemuseks on see, et suurem osa vastajatest (68%, 69) on jõudnud esitada majandusaasta aruannet õigeaegselt, vaid 32% (32) ei saanud teha seda õigeks ajaks. Nende vastajate seast, kes ei suutnud esitada majandusaasta aruannet õigeaegselt 94% (29) kasutasid aruande esitamise kuupäeva edasilükkamise võimaluse ja ainult 2% (2) ei teinud seda.

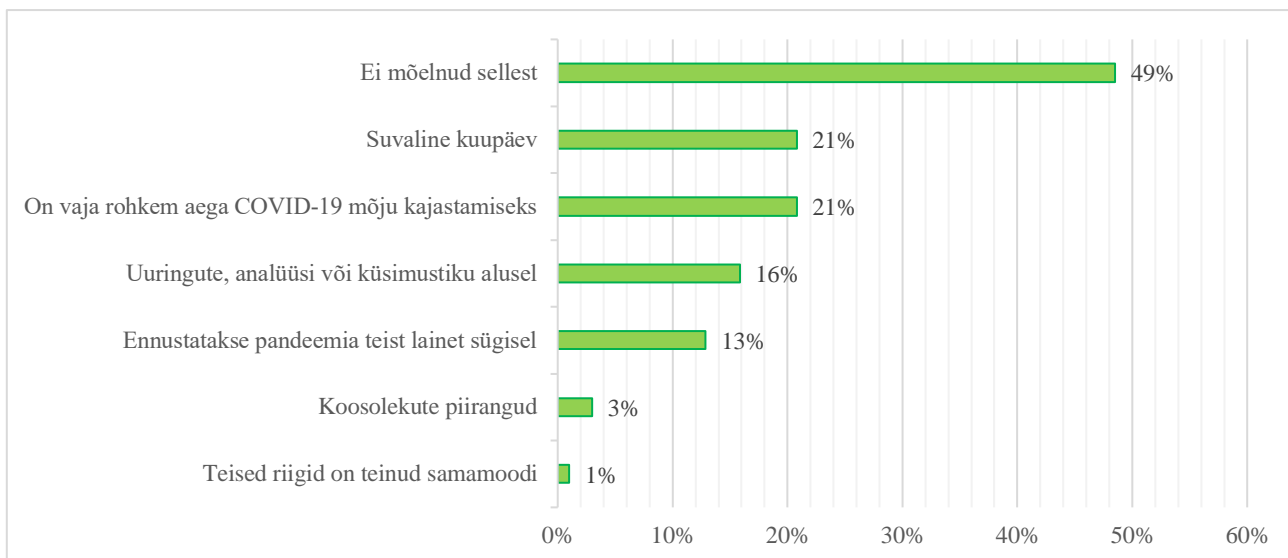

Joonis 9. Majandusaasta aruande õigeaegne esitamine vs esitamise kuupäeva edasilükkamise võimaluse kasutamine

Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Samuti järgmistele küsimustele saadud tulemuste alusel 66% (67) arvasid, et ei olnud vajadust majandusaasta aruande esitamise kuupäeva edasi lükata, ülejäänud osa (34%, 34) vastasid, et aruande esitamise kuupäeva edasilükkamine tõi kasu ja oli vajalik ning kõik respondendid (100%, 34), kes vastasid, et majandusaasta aruande esitamise kuupäeva edasilükkamine oli vajalik, avaldasid arvamuse, et sellest piisas, et esitada aruannet uueks kuupäevaks (31.10.2020).

Viimase küsimuse eesmärgiks oli välja selgitada vastajate arvamust, miks 31.10.2020 oli valitud majandusaasta aruande esitamise uueks kuupäevaks. See küsimus oli kohustuslik kõikidele respondentidele ning oli võimalik valida mitu vastust või kirjutada oma varianti. Kokku oli 101 vastust.

Joonis 10. Majandusaasta aruande uue esitamise kuupäeva valiku põhjused vastajate arvamusel
Allikas: autori koostatud lisa 1 alusel

Joonisel 10 on välja toodud vastajate arvamused uue esitamise kuupäeva valiku kohta. Vaadeldes küsitluse tulemusi, tuli välja, et peaaegu pool (49%, 49) üldse ei mõelnud sellest, 21% (21) arvasid, et see oli suvaline kuupäev ja sama hulk (21%, 21) vastasid, et oli vaja rohkem aega, et kajastada oma aruandes COVID-19 mõju. Vastajate grupp, kes arvasid, et uus kuupäev oli valitud uuringute, analüüsi või küsimustiku alusel moodustavad 16% (16) ning natuke vähem (13%, 13) oletasid, et kuupäeva valik tuli pandeemia teise laine ennustamisest. Muud arvamused selle kohta olid järgmised: koosolekute toimumise piirangud (3%, 3) ning et teised riigid on teinud samamoodi (1%, 1).

3.3. Uuringu järeldused

Bakalaureusetöö peatükis 3.3. esitas autor järeldusi läbi viidud uuringu tulemustest. Autori poolt läbi viidud küsitluses võttis osa 101 inimest. Enamuse moodustasid töötajad töökogemusega finantsvaldkonnas rohkem kui 10 aastat ning töötasid raamatupidamise või auditi valdkonnas.

Saadud tulemuste põhjal koroonaviiruse ja eriolukorra mõjust raamatupidajate tööle on raske üheselt väita, kui suur oli selle mõju, kuna vastused jagunesid peaaegu võrdselt. Ainult veerand vastanutest üldse ei märganud selle mõju oma tööle, samas kui 22 inimest puutusid suure mõjuga kokku ja 14

leidsid, et selline olukord mõjutas väga suurel ja tunduval määral, mis ei olnud üllatav, kuna mitte kunagi riigis ei olnud sama olukorda ning inimesed ei olnud teadlikud sellest, kuidas edasi tegutseda ja käituda. Selle põhjal võib järeldada, et enamiku vastajate jaoks mõjutasid koroonaviirus ja eriolukord igapäevast tööd ja muutused töös olid erineval määral märgatavad. Samuti seisis vastajad töö käigus silmitsi erinevate raskustega. Levinuimad vastused olid sellised, et töömaht suurenes ja töö muutus stressirohkemaks ning lisaks kuna paljud polnud valmis kodus töötama, see omakorda põhjustas raskusi, rääkimata sellest, et palk osutus väiksemaks.

Mis puutub majandusaasta aruande ettevalmistuse ja esitamise etappe, siis uuringu tulemuste alusel võib järeldada, et koroonaviirus ei toonud olulisi muutusi ega mõjutanud seda protsessi valdava enamuse jaoks. Muidugi olid ka need, kes puutusid erinevate takistustega kokku ja koroonaviiruse mõju nende jaoks oli erineval määral, kuid vaatamata sellele ainult väikesel osal vastanutest olid erinevad raskused ja tihti korduvad olid ajapuudus suurenenud töömahu tõttu ning vajalikku informatsiooni puudus, kuidas õigesti kajastada koroonaviiruse mõju ettevõtte tegevusele.

Vaatamata kõigile raskustele ja muudatustele õnnestus valdaval enamusel vastanutest esitada majandusaasta aruannet tavapäraseks kuupäevaks. Vastanute hulgast, kes ei ole jõudnud seda esialgsel kuupäeval teha, kasutasid peaaegu kõik võimalust esitada majandusaasta aruannet uueks kuupäevaks – 31.10.2020 ja ainult kaks inimest vastasid uue võimaluse kasutamise kohta eitavalt, mis tekitas alguses segadust, aga nagu oli mainitud, küsitlus oli peamiselt mõeldud ettevõtete jaoks, kelle majandusaasta lõppes 31.12.2020 ning tavapäraselt pidid esitama majandusaasta aruannet hiljemalt 30. juunil. Sellega arvestades oletas autor, et küsitlusele vastamise ajal nende respondentide, kes vastasid, et ei jõudnud esitada majandusaasta aruannet õigeaegselt ja ei kasutanud uut võimalust, majandusaasta lõppes 31.03.2019 või 30.06.2020 ning majandusaasta aruannet tuli esitada 30.09.2020 või 31.12.2020 vastavalt.

Lisaks tulemused näitasid, et enamus vastajatest arvasid, et majandusaasta aruande esitamise kuupäeva ei olnud vaja edasi lükata, mis oli üsna üllatav, arvestades riigis valitsevat olukorda tol momendil. Autori arvamusel, oli see tingitud asjaolust, et enamiku ettevõtete jaoks majandusaasta aruannet tuli esitada 2019. aasta kohta, mille andmeid koroonaviirus ei saanud veel mõjutada, kuna viirus ilmus Eestis ja avaldas olulist mõju alles 2020. aasta alguses, seega majandusaasta aruande esitamisega 2019. aasta kohta ei pidanud olema tõsisemaid probleeme.

Samuti soovis autor ka välja selgitada, miks, vastajate arvamusel, just 31.10.2020 sai valitud uueks majandusaasta aruande esitamise kuupäevaks ning tulemused näitasid, et pool vastanutest ei mõelnud sellest ning et uue kuupäeva valik oli suvaline, mis pole üllatav, kuna valiku põhjuse kohta informatsioon puudub.

KOKKUVÕTE

Tulenevalt aktuaalsusest, bakalaureusetöö raames oli uuritud COVID-19 ja eriolukorra mõju raamatupidajate igapäevasele tööle ning finantsaruandlusele Eestis.

Töö kaigus olid püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Mis muudatused olid tehtud finantsaruandluses Eestis?
2. Kas COVID-19 ja eriolukord avaldasid suurt mõju raamatupidajate igapäevasele tööle?
3. Kas COVID-19 ja eriolukord avaldasid suurt mõju majandusaasta aruande esitamisele?
4. Kas raamatupidajad puutusid raskustega kokku majandusaasta aruande ettevalmistuses ning esitamises?

Antud töö eesmärgiks oli välja selgitada, mis muudatused on toimunud finantsaruandluse ning raamatupidajate töö osades Eestis COVID-19 ja eriolukorra tõttu. Eesmärgi saavutamiseks ning uurimisküsimustele vastuste leidmiseks töötas autor läbi teemakohast teoreetilist kirjandust, viis läbi kvantitatiivset uuringut, analüüsis tulemusi ning tegi saadud tulemuste põhjal järeldusi. Uurimisobjektiks olid valitud finantsvaldkonnas töötavad inimesed, kes puutuvad finantsaruandlusega kokku. Samuti soovis autor saada tulemusi peamiselt nende ettevõtete kohta, kelle majandusaasta lõppes 31.12.2019 ning tavapäraselt pidid esitama majandusaasta aruannet hiljemalt 30.06.2020.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist ning lisadest. Esimene peatükk hõlmab teoreetilist osa finantsaruandlusest Eestis ning finantsaruandluse õigeaegse esitamise olulisusest. Teises osas käsitletakse muudatused finantsaruandluse esitamises COVID-19 ja eriolukorra tõttu nii Eestis kui ka teistes riikides. Kolmas osas kirjeldatakse uuringut COVID-19 ja eriolukorra mõju kohta raamatupidajate tööle ning majandusaasta aruande esitamisele Eestis. Kõik andmed on saadud küsitluse tulemuste põhjal. Antud töö lisade osa sisaldab uuringu jaoks koostatud küsimustikku koos vastustega ning lihtlitsentsi.

Bakalaureusetöö tulemusena selgus, et COVID-19 ning eriolukord mõjutasid raamatupidajate igapäevast tööd suuremal määral, kui majandusaasta aruande ettevalmistuse ja esitamise protsessi. Mõlema aspekti puhul puutusid mitu vastajat raskustega kokku. Töö osas kõige levinumad raskused olid töömahu suurenemine ja töö muutus stressirohkemaks. Majandusaastaruande ettevalmistuse ja esitamise osas raskused olid peamiselt seotud ajapuuduse suure töömahu tõttu ning vajaliku informatsiooni puudusega, aga vaatamata kõigile takistustele, valdaval enamusel õnnestus esitada majandusaasta aruannet tavapäraseks kuupäevaks. Samuti tulemused näitasid, et enamus vastanutest arvasid, et polnud mõtet edasi lükata majandusaasta aruande esitamise kuupäeva, kuna enamiku ettevõtete jaoks majandusaasta aruannet tuli esitada 2019. aasta kohta, mille andmeid koroonaviirus ei saanud mõjutada, kuna viirus ilmus Eestis ja avaldas olulist mõju alles 2020. aasta alguses.

Lisaks, pole üllatav oli see, et valdav enamus ei mõelnud sellest, miks just 31.10.2020 sai valitud uueks majandusaasta aruande esitamise kuupäevaks ning olid arvamused, et see oli suvaline kuupäev, sest informatsioon selle valiku põhjuse kohta puudub.

Kokkuvõtteks võib öelda, et koroonaviirus ja eriolukord tõid kaasa palju muutusi mitte ainult inimeste elus, vaid ka nende töös. Finantsvaldkonna osas muudatused olid tehtud seadusandlikul tasemel, et muuta olukorda paljude jaoks lihtsamaks ning anda rohkem aega. Muidugi puutusid töötajad erinevate raskustega kokku nii oma töös kui ka majandusaasta aruande ettevalmistuse ning esitamise protsessis, kuid vaatamata sellele esitas valdav enamus aruande õigeaegselt ning ei kasutanud uut esitamise hiljemalt 31.10.2020 võimalust. Autori arvates sai bakalaureusetöö eesmärk saavutatud ning vastused esitatud uurimisküsimustele olid leitud.

SUMMARY

THE IMPACT OF COVID-19 AND THE EMERGENCY SITUATION ON THE FINANCIAL REPORTING IN ESTONIA

Arina Petrova

Due to the topicality, the impact of COVID-19 and the emergency situation on the daily work of accountants and financial reporting in Estonia has been researched within the bachelor's thesis.

The following research questions were raised during the bachelor's thesis:

1. What changes have taken place in financial reporting in Estonia?
2. Did COVID-19 and the emergency situation have a significant impact on the daily work of accountants?
3. Did COVID-19 and the emergency situation have a significant impact on the reporting of the annual report?
4. Did the accountants encounter difficulties in preparing and submitting the annual report?

This work aimed to find out what changes have taken place in parts of financial reporting and the work of accountants in Estonia due to COVID-19 and the emergency situation. In order to achieve the goal and find answers to the research questions, the author reviewed the theoretical literature on the topic, conducted a quantitative study, analyzed the results, and drew conclusions based on the results. The object of the research was people working in the selected financial field who are exposed to financial reporting. The author also wanted to get results mainly for those companies whose financial year ended on 31.12.2019 and usually had to submit an annual report no later than 30.06.2020.

The bachelor's thesis consists of three chapters and appendices. The first chapter covers the theoretical part of financial reporting in Estonia and the importance of timely presentation of financial reporting.

The second part deals with changes in the presentation of financial statements due to COVID-19 and the emergency situation both in Estonia and in other countries. The third part describes the study on COVID-19 and the impact of the emergency situation on the daily work of accountants and the submission of the annual report in Estonia. All data are based on survey results. The appendixes of this work contain a questionnaire for the study with answers and a simple license.

As a result of the bachelor's thesis, it became clear that COVID-19 and the emergency situation affected the daily work of accountants to a greater extent than the process of preparation and submission of the annual report. In both respects, several respondents encountered difficulties. The most common difficulties in terms of work were the increase in workload and the fact that work became more stressful. The difficulties in preparing and submitting the annual report were mainly due to the lack of time and lack of necessary information, but despite all the obstacles, the vast majority managed to submit the annual report by the usual date. The results also showed that the majority of respondents did not think there was any point in postponing the date of submission of the annual report, as most companies had to submit an annual report for 2019, which data could not be affected by the coronavirus at the beginning of the year 2020.

Furthermore, it was not surprising that the vast majority did not think about why 31.10.2020 was chosen as the new date for submitting the annual report and there were many opinions that it was an arbitrary date, as there is no information on the reason for this choice.

In conclusion, the coronavirus and the emergency situation brought about many changes not only in people's lives but also in their work. In the field of finance, changes were made at the legislative level to make things easier for many and to give them more time. Of course, employees encountered various difficulties both in their work and in the process of preparing and submitting the annual report, but nevertheless, the vast majority submitted the report on time and did not use the new submission's date option. According to the author's opinion, the aim of the bachelor's thesis was achieved and the answers to the research questions were found.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Abidin, S., A.Ahmad-Zalukib, N. (2012) Auditor Industry Specialism and Reporting Timeliness. – *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 65, 873-878.

Audiitortevgevuse seadus. Vastu võetud Riigikogus 27. jaanuaril 2010. a. – RT I, 2010, 9, 41; RT I, 10.07.2020, 13.

AGIC (2019). *The Importance Of Financial Reporting*. Kättesaadav: <https://agic.ge/the-importance-of-financial-reporting/>, 8. oktoober 2020.

Chaplin, S. (2020). *COVID-19: a brief history and treatments in development*. Kättesaadav: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/psb.1843>, 15. oktoober 2020.

Diamond, D. W. (1985) Optimal Release of Information By Firms. – *The Journal of Finance*, Vol. 40, No. 4, 1071-1094.

Dogan, M., Coskun, E., Orhan, C. (2007). Is Timing of Financial Reporting Related to Firm Performance?- An Examination on Ise Listed Companies. – *International research journal of finance and economics*, No. 12, 220-233.

Elvinger Hoss Prussen (2020). *Covid-19 : Extension of deadlines for disclosing financial statements and other reporting – Part II*. Kättesaadav: https://www.elvingerhoss.lu/publications/covid-19-extension-deadlines-disclosing-financial-statements-and-other-reporting-part?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=LinkedIn-integration, 15. oktoober 2020.

FCA (2020). *Statement of Policy: Delaying annual company accounts during the coronavirus crisis*. Kättesaadav: <https://www.fca.org.uk/news/statements/delaying-annual-company-accounts-coronavirus>, 15. oktoober 2020.

- GPPC (2020). *Extensions or other relief granted by regulators*. Kättesaadav: <https://www.ifac.org/system/files/uploads/gateway/5.c.v.%20GPPC%20regulatory%20inventory%20-%208%20July%202020.pdf>, 15. oktoober 2020.
- Hallas, N., McKeon, J. (2020). *SEC Provides Relief for Registrants Affected by Coronavirus*. Kättesaadav: <https://blog.auditanalytics.com/sec-provides-relief-for-registrants-affected-by-coronavirus/>, 15. oktoober 2020.
- Ettevõtlusvormide võrdlus* (2020). Justiitsministeerium. Kättesaadav: <https://www.eesti.ee/et/ettevotlus/ettevotte-loomine/ettevotlusvormide-vordlus/#ettevoteteliigitussuurusejaergi2>, 20. september 2020.
- Koroonakriis Eestis* (2020). Vabariigi Valitsus. Kättesaadav: <https://www.valitsus.ee/et/eriolukord-eestis>, 15. oktoober 2020.
- Kutsch, H. (2020) *Majandusaasta aruanne*. Kättesaadav: <https://www.rik.ee/et/ettevotjaportaal/majandusaasta-aruanne>, 27. september 2020.
- Luigelaht-Teder, K. (2017) *Audiitorkontrolli kohustus ja audiitori määramine*. Kättesaadav: <https://auditconsult.ee/2017/09/14/audiitorkontrolli-kohustus-ja-audiitori-maaramine/>, 27. september 2020.
- Luypaert, M., Van Caneghem, T., Van Uytbergen, S. (2016). Financial statement filing lags: An empirical analysis among small firms. – *International Small Business Journal*, Vol. 34, No. 4, 506-531.
- Mahajan, P., Chander, S. (2008). Determinants of timeliness of corporate disclosure of selected companies in India. – *The IUP Journal of Accounting Research and Audit Practices*, Vol. 7, No. 4, 28-63.
- Nõges, K. (2020). *Mis on koroonaviirus 2019-nCoV, kuidas see levib ja mida saab õppida ajaloost?* Kättesaadav: <https://old.taltech.ee/mis-on-koroonaviirus-2019-ncov-kuidas-see-levib-ja-mida-saab-oppida-ajaloost>, 15. oktoober 2020.

Nõmper, M. (2020). *Kas ja kuidas kajastada koroonaviiruse mõju 2019. aasta raamatupidamise aastaaruannetes?* Kättesaadav: <https://www.grantthornton.ee/insights-landing-page/kas-ja-kuidas-kajastada-koroonaviiruse-moju-2019.-aasta-raamatupidamise-aastaaruannetes/>, 15. oktoober 2020.

Odamus, M. (2020). *Sümptomid*. Kättesaadav: <https://www.terviseamet.ee/et/uuskoroonaviirus/sumptomid>, 15. oktoober 2020.

Ohaka, J., Akani, F. N. (2017). Timeliness and Relevance of Financial Reporting in Nigerian Quoted. – *Management and Organizational Studies*, Vol. 4, No. 2, 55-62.

OSC (2020). *Canadian securities regulators to provide blanket relief for market participants due to COVID-19*. Kättesaadav: https://www.osc.gov.on.ca/en/NewsEvents_nr_20200318_csa-provide-blanket-relief-for-market-participants-covid-19.htm, 15. oktoober 2020.

Owusu-Ansah, S., Leventis, S. (2006). Timeliness of Corporate Annual Financial Reporting in Greece. – *European Accounting Review*, Vol. 15, No. 2, 273 – 287.

Raamatupidamise põhinõuded (2019). Rahandusministeerium. Kättesaadav: <https://www.eesti.ee/et/ettevotlus/raamatupidamine-ja-aruandlus/raamatupidamise-pohinouded/>. 20. september 2020.

Raamatupidamise Toimikond (2020). Rahandusministeerium. Kättesaadav: <https://www.rahandusministeerium.ee/et/easb>, 20. september 2020.

Raamatupidamise seadus. Vastu võetud Riigikogus 20. novembril 2002. a. – RT I, 2002, 102, 600; RT I, 15.03.2019, 12.

Majandusaasta aruanne (2019). Registrate ja Infosüsteemide Keskus. Kättesaadav: <https://www.eesti.ee/et/ettevotlus/raamatupidamine-ja-aruandlus/majandusaasta-aruanne/#majandusaastaaruandeeditamine5>, 27. september 2020

Sihtasutuste seadus. Vastu võetud Riigikogus 15. novembril 1995. a. – RT I, 1995, 92, 1604; RT I, 23.05.2020, 7.

- Äriseadustik. Vastu võetud Riigikogus 15. veebruaril 1995. a. – RT I, 1995, 26, 355; RT I, 10.07.2020, 35.
- Mittetulundusühingute seadus. Vastu võetud Riigikogus 6. juunil 1996. a. – RT I, 1996, 42, 811; RT I, 23.05.2020, 6.
- Tsiviilkohtumenetluse seadustik. Vastu võetud Riigikogus 20. aprillil 2005. a. – RT I, 2005, 26, 197; RT I, 20.06.2020, 5.
- RMP (2020). *2019. aasta majandusaasta aruande näidised ja abimaterjalid*. Kättesaadav: <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/majandusaasta-aruande-naidised-ja-abimaterjalid-2019-a-aastaaruanne>, 28. september 2020
- RMP (2020). *Majandusaasta aruande koostamise erinevad etapid*. Kättesaadav: <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/majandusaasta-aruande-koostamise-erinevad-etapid>, 20. september 2020.
- Ruubel, A., Arengu, M.-M. (2020). *Koroonaviirus, raamatupidamine ja auditeerimine – millest juhinduda ?* Kättesaadav: <https://audiitorkogu.ee/est/news.koroonaviirus-raamatupidamine-ja-auditeerimine-millest-juhinduda?fbclid=IwAR1BISPjiwqO3frcag4etM4D226g3FXvxFvtvNQWtvLkC5U5eSCUdRRc9yQ>, 15. oktoober 2020.
- Ruut, K. (2020). *Majandusaasta aruande esitamine 2020. aastal*. Kättesaadav: <http://www.ruutaudit.ee/blogi/majandusaasta-aruande-esitamine-2020-aastal>, 15. oktoober 2020.
- SEBI (2020). *Extension of time for submission of financial results for the quarter/half year/ financial year ended 30th June 2020*. Kättesaadav: https://www.sebi.gov.in/legal/circulars/jul-2020/extension-of-time-for-submission-of-financial-results-for-the-quarter-half-year-financial-year-ended-30th-june-2020_47183.html, 15. oktoober 2020.

SEBI (2020). *SEBI's decisions to reduce compliance burden on Market Participants*. Kättesaadav: https://www.sebi.gov.in/media/press-releases/mar-2020/sebi-s-decisions-to-reduce-compliance-burden-on-market-participants_46414.html, 15. oktoober 2020.

SSE (2020). *Notice on Regulatory Arrangements for Fully Supporting Prevention and Control of Novel Coronavirus Pneumonia*. Kättesaadav: <http://english.sse.com.cn/news/newsrelease/c/4994708.shtml>, 15. oktoober 2020.

Strouhal, J., Nikitina-Kalamäe, M., Gurvitš, N. (2014). Are Czech and Estonian Companies Willing To Publicly Present Their Financial Statements? Evidence from Czech and Estonian TOP100. – *International Journal of Trade, Economics and Finance*, Vol. 5, No. 4, 332-336.

ICAI (2020). *Use of Electronic Signature for Signing Audit Reports and Certificates*. Kättesaadav: https://www.pdicai.org/Docs/UseofElectronicSignatureforSigningAuditReportsandCertificates_154202016391051.pdf, 15. oktoober 2020.

Wang, J., Song, L. (2006). Timeliness of Annual Reports of Chinese Listed Companies. – *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, Vol. 4, No. 3, 241-257.

LISAD

Lisa 1. Autori koostatud küsimustik koos vastustega

Lugupeetud vastaja,

Mina olen Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna majandusarvestuse peaeriala üliõpilane ning palun Teie abi oma lõputöö raames uuringu läbiviimises. Antud küsimustiku eesmärgiks on välja selgitada, kas COVID-19 avaldas mõju raamatupidajate tööle ning majandusaasta aruande esitamisele.

Küsimustik on peamiselt koostatud nende ettevõtete jaoks, kelle majandusaasta lõppes 31.12.2019 ning tavaliselt pidid esitama majandusaasta aruannet hiljemalt 30.06.2020

Vastamine on anonüümne ning küsitlusest saadud tulemusi kasutatakse ainult bakalaureusetöö kirjutamiseks. Vastamine võtab aega ligikaudu 10 minutit.

Kui Teil tekkisid küsimused, siis võtke minuga ühendust meili teel: arina.petrova.98@bk.ru

Tänan Teid vastamise eest!

1. Mitu aastat Te töötate finantsvaldkonnas?

Vähem kui 2 aastat	8
2-5 aastat	14
6-10 aastat	14
Rohkem kui 10 aastat	65

2. Kas Te olete otseselt seotud finantsaruandlusega oma töös?

Jah	97
Osaliselt	4
Ei	0

3. Kuidas Te hindate COVID-19 ja eriolukorra mõju Teie tööle?

1 – ei mõjutanud üldse	2 – peaaegu ei mõjutanud	3 – nii ja naa	4 – mõjutas suurel määral	5 – avaldas väga suurt mõju
25	22	18	22	14

4. Kas olete kokku puutunud raskuste/takistustega töös COVID-19 ja eriolukorra tõttu?

(Kui Teie vastus on „Ei“, siis palun jätkake küsimusest nr. 6)

Jah	46
Ei	55

5. Mis takistused ja raskused tekkisid Teie töös COVID-19 ja eriolukorra tõttu? (Märkige üks või mitu varianti)

Töömaht osutus suuremaks	25
Töömaht osutus väiksemaks	10
Töötasu osutus väiksemaks	16
Töoga seotud boonuste vähenemine	9
Karjääri- ja arenguvõimalusi vähenemine	1
Raske kodus töötada (sh tehnilised raskused)	17
Soovi ja motivatsiooni puudus	11
Töö on stressirohkem	21
Töösuhete halvenemine	6
Muudatused finantsaruandluses COVID-19 tõttu	6

Muu:

6. Kuidas Te hindate COVID-19 ja eriolukorra mõju majandusaasta aruande ettevalmistusele /esitamisele?

1 – ei mõjutanud üldse	2 – peaaegu ei mõjutanud	3 – nii ja naa	4 – mõjutas suurel määral	5 – avaldas väga suurt mõju
52	15	19	12	3

7. Kas Teil tekkisid raskused/takistused majandusaasta aruande ettevalmistusel/esitamisel? (Kui Teie vastus on „Ei“, siis palun jätkake küsimusest nr. 9)

Jah 20
Ei 81

8. Mis raskuste/takistustega Te olete kokku puutunud majandusaasta aruande ettevalmistusel/esitamisel? (Märkige üks või mitu varianti)

Ajapuudus suure töömahu tõttu 9
Vajalikku informatsiooni puudus 10
Tehnilised raskused 2
Muudatused seotud finantsaruandlusega COVID-19 tõttu 1

Muu:

9. Kas Te olete jõudnud esitada majandusaasta aruannet õigeaegselt? (Kui Teie vastus on „Jah“, siis palun jätkake küsimusest nr. 11)

Jah 69
Ei 32

10. Kas Teie hakkate kasutama majandusaasta aruande esitamise kuupäeva edasilükkamise võimalust (kuni 31.10)

Jah 29

Ei 2

11. Kas Teie arvamusel on vaja edasi lükata majandusaasta aruande esitamise kuupäeva?

(Kui Teie vastus on „Ei“, siis palun jätkake küsimusest nr. 13)

Jah 34

Ei 67

12. Kas Teie arvamusel on piisavalt aega selleks, et esitada majandusaasta aruannet kuni 31.10?

Jah 33

Ei 0

13. Kuidas Te arvate, miks lükati majandusaasta aruande esitamise kuupäeva edasi just kuni 31.10? (Märkige üks või mitu varianti)

Uuringute, analüüsi või küsimustiku alusel 16

On vaja rohkem aega COVID-19 mõju kajastamiseks 21

Ennustatakse pandeemia teist lainet sügisel 13

Suvaline kuupäev 21

Ei mõelnud sellest 49

Muu:

14. Teie vanus

Alla 25 aastat 6

26-35 aastat 24

36-45 aastat 26

46-55 aastat 29

Üle 55 aastat 16

15. Kas Teie töötate era- või riigiettevõttes?

Eraettevõtte 99

Riigiettevõtte 2

16. Mis on Teie ettevõtte tegevusvaldkond?

Infotehnoloogia 5

Raamatupidamine, audit 41

Logistika 5

Kinnisvara 7

Haridus 1

Turundus 2

Turism 4

Meditiin 3

Muu:

17. Teie haridus

Keskharidus (kesk-, kutsekesk- või keskeriharidus) 19

Kõrgharidus (bakalaureusekraad või rakenduskõrgharidus) 41

Kõrgharidus (magistrikraad) 40

Kõrgharidus (doktorikraad) 1

Muu:

Lisa 2. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Arina Petrova

1. annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „COVID-19 ja eriolukorra mõju finantsaruandlusele Eestis“,

mille juhendaja on Natalie Aleksandra Gurvitš-Suits,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh TalTechi raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks TalTechi veebikeskkonna kaudu, sealhulgas TalTechi raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

¹Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil.